คู่มือ
ประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน

ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข
ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

คำนำ

การรับรองหมอพื้นบ้าน เป็นการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมและพัฒนาสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมของหมอพื้นบ้าน ซึ่งการรับรองหมอพื้นบ้านมี ๒ รูปแบบ คือ รูปแบบที่ ๑ การรับรองสถานภาพทางกฎหมายของหมอพื้นบ้านในระดับวิชาชีพจากการประเมินหรือสอบตามข้อบังคับของสภาการแพทย์แผนไทย และรูปแบบที่ ๒ การรับรองสถานภาพโดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอันเป็นภูมิลำเนาของหมอพื้นบ้าน โดยมีหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ.๒๕๖๒ อาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) ซึ่งยกเว้นให้หมอพื้นบ้าน ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี สามารถใช้ความรู้ความสามารถช่วยเหลือผู้ป่วยตามกฎหมาย หรือหลักธรรมจรรยา เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย ให้มีบทบาทในการบริการและมีความก้าวหน้า จากการดำเนินงานด้านการแพทย์พื้นบ้านไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หมอพื้นบ้านเป็นบุคลากรสำคัญในการดูแลรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยได้รับการพัฒนาและยกระดับสถานภาพทางกฎหมายและทางสังคมที่ดีขึ้นตลอดมา

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข เห็นคุณค่าและคุณงามความดีของหมอพื้นบ้านที่ดี มีคุณธรรม และเป็นที่ยอมรับนับถือของชุมชน อันควรได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ นับเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการอนุรักษ์ คุ้มครองและใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยในการส่งเสริมดูแลสุขภาพตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชน อีกทั้งเสริมพลังใจ บทบาทและศักยภาพของบุคลากรด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ดังนั้น จึงได้จัดทำคู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานรับรองหมอพื้นบ้านแก่ผู้ปฏิบัติงาน ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

หากมีข้อผิดพลาดประการใด กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขออภัยไว้ ณ โอกาสนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ นี้ จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านและผู้ที่มีความสนใจงานวิชาการ เพื่อผลักดันและพัฒนางานด้านการแพทย์พื้นบ้านไทยให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อไป

(นายแพทย์มรุต จิรเศรษฐสิริ)
อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กิตติกรรมประกาศ

การดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ในครั้งนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้ความกรุณาจากนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในการผลักดันเป็นนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุข และเล็งเห็นคุณค่าภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านไทย คุณงามความดีของหมอพื้นบ้านที่อุทิศตนสร้างคุณประโยชน์ต่อประเทศชาติตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ขอขอบคุณนายอนุทิน ชาญวีรกูล รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และนายแพทย์สุขุม กาญจนพิมาย ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ที่สนับสนุน ผลักดันการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ตลอดจนอธิบดีและรองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ให้คำปรึกษา กำกับ ชี้แนะ รวมทั้งกลุ่มกฎหมายและจริยธรรม กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ให้ข้อมูลและคำปรึกษาทางกฎหมาย ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตลอดจนสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่งที่ร่วมดำเนินการและมีข้อเสนอแนะอันดีต่อการจัดทำและพัฒนาคู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข

บทสรุปผู้บริหาร

การแพทย์พื้นบ้าน นับเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาด้านสุขภาพของท้องถิ่น และเป็นการดูแลสุขภาพของกลุ่มชน หรือชาติพันธุ์ โดยมีการใช้ความรู้ที่สืบทอดกันมาในชุมชนท้องถิ่น ที่มีความสอดคล้องกับความคิด ความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม และทรัพยากรของท้องถิ่นนั้น ๆ ตั้งแต่อดีตมาถึงในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นบทบาท การดำรงอยู่ของการแพทย์พื้นบ้าน ในการมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพชุมชน ทั้งในระดับชุมชนและการบูรณาการดูแลสุขภาพในระบบสุขภาพระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิ โดยหมอพื้นบ้าน คือปัจจัยสำคัญ เพราะเป็นความรู้ในตัวบุคคลที่ประกอบด้วย วิถีคิด วิถีปฏิบัติการดูแลสุขภาพประชาชน ที่ต้องใช้กระบวนการจัดการความรู้ เพื่อรวบรวมจัดระบบสร้างความรู้ใหม่จากการปฏิบัติการ ให้แสดงผลเชิงประจักษ์ ดังนั้น การพัฒนาให้มีกฎระเบียบ กฎหมาย รองรับ “หมอพื้นบ้าน” ทั้งในระดับ “วิชาชีพ” และ “ระดับพื้นที่” แบบมีส่วนร่วม จะเป็นกลไกให้หมอพื้นบ้านได้มีส่วนในการดูแลสุขภาพประชาชนด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ซึ่งรวมถึงทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นที่ง่าย ประหยัด ประชาชนเข้าถึงได้ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดูแลสุขภาพด้วยวิถีที่พอเพียง ชุมชนสามารถพึ่งตนเอง จัดการตนเองได้ อันเป็นหลักประกันของความมั่นคงของระบบสุขภาพชุมชน

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นอีกกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนงานด้านการรับรองสถานภาพของหมอพื้นบ้าน ภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ ตามมาตรา ๓๑ (๗) ซึ่งยกเว้นให้หมอพื้นบ้าน ใช้มีความรู้ความสามารถ ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปีเป็นที่นิยม ยกย่องจากชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอให้หน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง

คู่มือประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการดำเนินงานรับรองหมอพื้นบ้านสำหรับผู้ปฏิบัติงาน ในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยมีสาระสำคัญ อธิบายถึงกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอพื้นบ้าน คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของหมอพื้นบ้าน หลักเกณฑ์การรับรอง ลักษณะประเภท กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน ที่ใช้ประกอบการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน ขั้นตอนการขอรับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัดและกรุงเทพมหานคร การอุทธรณ์ การต่ออายุหนังสือรับรอง การขอรับใบแทนหนังสือรับรอง บทบาทหน้าที่และสิทธิประโยชน์ของหมอพื้นบ้าน เอกสาร แบบฟอร์มที่เกี่ยวข้อง และประเด็นคำถามที่พบบ่อย

จากบทเรียนการดำเนินงานที่ผ่านมา นอกจากการศึกษาและพัฒนาการรับรองสถานภาพหมอพื้นบ้าน เป็นการนำนโยบายสู่การปฏิบัติแล้ว ยังควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการรวบรวม สังเคราะห์และจัดระบบองค์ความรู้ของการแพทย์พื้นบ้านในแต่ละภูมิภาค เพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน ตลอดจนการอนุรักษ์ คุ้มครอง ส่งเสริมภูมิปัญญา นอกจากนี้ควรมุ่งเน้นพัฒนาแผนงาน โครงการที่สนับสนุนการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาการแพทย์พื้นบ้านในท้องถิ่นที่อยู่นอกภาครัฐ ทั้งด้านงบประมาณและวิชาการ รวมถึงการพัฒนาหมอพื้นบ้านให้มีสมรรถนะ ทักษะ และใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมดูแลสุขภาพของคนในชุมชนต่อไป

สารบัญ

หน้า

คำนำ ก
กิตติกรรมประกาศ ข
บทสรุปผู้บริหาร ค
สารบัญ ง
๑. กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอพื้นบ้าน ๑
๒. คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของหมอพื้นบ้าน ๓
๓. หลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน ๓
๔. ขั้นตอนการขอรับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัด ๖
๕. ขั้นตอนการขอรับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร ๑๐
๖. การอุทธรณ์ ๑๓
๗. การต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ๑๔
๘. การขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ๑๖
๙. บทบาทหน้าที่ และสิทธิประโยชน์ของหมอพื้นบ้าน ๑๘
๑๐.ลักษณะ ประเภท กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน ๑๙
ลักษณะการเป็นหมอพื้นบ้าน ๑๙
ประเภทของหมอพื้นบ้าน ๑๙
กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน ๒๐
บรรณานุกรม ๓๕
ภาคผนวก ๓๗
ภาคผนวก ๑ คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ๓๘
ภาคผนวก ๒ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ๔๐
ภาคผนวก ๓ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ ๕๓
ภาคผนวก ๔ แบบคำของเสนอรายชื่อรับรองหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑) ๕๔
ภาคผนวก ๕ แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๒) ๕๙
ภาคผนวก ๖ แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๓) ๖๐
ภาคผนวก ๗ แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษา (แบบ ม.บ.๔) ผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน ๖๒
ภาคผนวก ๘ แบบใบรับรองแพทย์ ๖๓
ภาคผนวก ๙ แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง ๖๔
ภาคผนวก ๑๐ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง ๖๕
ภาคผนวก ๑๑ ขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ๖๗
ภาคผนวก ๑๒ ตัวอย่างรูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ๖๘
ภาคผนวก ๑๓ หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน ๗๐
เกร็ดความรู้เพิ่มเติม ๗๓
สารพันปัญหา – นานาคำตอบ

๑. กฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการรับรองหมอพื้นบ้าน

จากสถานการณ์ปัจจุบัน การดำเนินงานรับรองหมอพื้นบ้าน ได้มีการขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ เกิดแนวทางและแรงผลักดันการรับรองหมอพื้นบ้านที่เป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้น โดยมีกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับการรับรองหมอพื้นบ้าน ใน ๔ แนวทางหลัก ดังนี้

๑. พระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นบทบาทหน้าที่ของสำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข จากฐานข้อมูลหมอพื้นบ้านที่ขึ้นทะเบียนต่อสำนักนายทะเบียนกลาง กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข จำนวน ๖๐,๔๘๒ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๒) พบว่า จำนวนหมอพื้นบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๓๓ (๑) (ค) สาขาการแพทย์แผนไทย ประเภทเวชกรรมไทย ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๕ จำนวน ๑๖๕ คน ปัจจุบันเสียชีวิต ๔๙ คน คงเหลือ ๑๑๙ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๖๒)

ดังนั้น กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ได้เล็งเห็นถึงปัญหาของกระบวนการประเมินความรู้ความสามารถของหมอพื้นบ้านตามหลักเกณฑ์การพิจารณาของคณะกรรมการวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและคณะอนุกรรมการวิชาชีพด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย แห่งพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. ๒๕๔๒ จนกระทั่งเกิดการปรับเปลี่ยน ค้นหา และพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเพื่อให้หมอพื้นบ้านได้รับการรับรองสถานภาพอย่างถูกต้อง เหมาะสมบนพื้นฐานองค์ความรู้ ภูมิปัญญา วิถีชีวิต และวัฒนธรรมการดูแลสุขภาพตามระบบการแพทย์พื้นบ้านไทย

๒. ระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ โดยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๕ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดำเนินการออกระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ขึ้น เพื่อดำเนินการยกย่องเชิดชูเกียรติหมอพื้นบ้านที่ดี มีคุณธรรม และยังให้การดูแลรักษาจนเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน โดยการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้าน หน่วยบริการสาธารณสุขของรัฐ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นภูมิลำเนาของหมอพื้นบ้าน ภายใต้การควบคุมดูแลของนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดตามภูมิลำเนา โดยข้อมูล ณ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒ พบว่า หมอพื้นบ้านที่ได้รับการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ จำนวน ๓,๙๘๖ คน

๓. พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ เป็นพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านไทย และการแพทย์แผนไทยประยุกต์ เพื่อให้การสนับสนุน ส่งเสริม พัฒนา รวมถึงการกำหนด ควบคุม กำกับ ดูแลมาตรฐานและจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ให้เป็นไปตามจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ โดยมี “สภาการแพทย์แผนไทย” เป็นผู้กำกับดูแลและควบคุมการประกอบวิชาชีพ รวมถึงการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ซึ่งเป็นบทบาทที่แยกออกจากหน้าที่ของคณะกรรมการการประกอบโรคศิลปะและคณะกรรมการวิชาชีพสาขาการแพทย์แผนไทยและสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์อย่างสิ้นเชิง ทั้งนี้ หมอพื้นบ้านที่ได้รับการขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ ตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.๒๕๔๒ มาตรา ๓๓ (๑) (ค)

ให้ถือว่า “**หมอพื้นบ้านผู้นั้นเป็นสมาชิกสภาการแพทย์แผนไทย ตามมาตรา ๕๘**” และถือว่า “**บุคคลผู้นั้นได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามมาตรา ๕๙ แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ.๒๕๕๖**” นอกจากนั้น มาตรา ๓๑ (๗) ซึ่งยกเว้นให้หมอพื้นบ้าน ใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี และต้องได้รับการรับรองจากหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด และในมาตรา (๑๒) (๒) (ค) เป็นการรับรองหมอพื้นบ้านในระดับวิชาชีพโดยการประเมินหรือสอบตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย ซึ่งอยู่ระหว่างการเตียมการ

๔. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ ถือว่าเป็นการยกระดับการรับรองหมอพื้นบ้าน ภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) โดยกำหนดให้หน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง ทั้งนี้ ตามบทเฉพาะกาลข้อ ๔๗ ของระเบียบดังกล่าวระบุ ให้หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้เป็นหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ปัจจุบันมีหมอพื้นบ้านที่หนังสือรับรองมีสถานะสมบูรณ์ จำนวน ๒,๒๑๐ คน (ข้อมูล ณ วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๖๒)

ทั้งนี้ การดำเนินงานเพื่อรับรองหมอพื้นบ้านดังกล่าวข้างต้น นอกจากสนับสนุนให้เกิดการยกระดับการรับรองหมอพื้นบ้านแล้ว ยังค้นพบองค์ความรู้และหมอพื้นบ้านที่ยังคงอนุรักษ์และสร้างเสริมบทบาท ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทย ให้อยู่คู่กับสังคมและวัฒนธรรมไทยอีกด้วย

๒. คุณสมบัติ และลักษณะต้องห้ามของหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้าน คือ บุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่มีการสืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี การพิจารณาผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จะต้องพิจารณาจากคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม ดังนี้

๑. อายุไม่น้อยกว่า ๓๕ ปีบริบูรณ์

๒. มีภูมิลำเนาในพื้นที่ ที่ได้รับการเสนอชื่อเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

๓. มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพตามวัฒนธรรมชุมชน ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

๔. ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน

๕. ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติของหมอพื้นบ้าน

๖. ไม่เป็นคนประพฤติเสื่อมเสีย ที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านเห็นว่าจะนำมา ซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของหมอพื้นบ้าน

๓. หลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน

การดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ควรพิจารณาความเหมาะสมของผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อให้เป็นหมอพื้นบ้านตามหลักเกณฑ์การพิจารณา ๖ ประการ ดังนี้

หลักเกณฑ์การพิจารณา	คำอธิบาย
๑. ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย	ตามประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
๒. ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา	๑. มีองค์ความรู้ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ตรวจวินิจฉัย รักษา ฟื้นฟู ตามหลักการแพทย์พื้นบ้านดั้งเดิม โดยมีการสืบทอดความรู้จากบรรพบุรุษหรือองค์ความรู้จากท้องถิ่น ตามวิถีวัฒนธรรมชุมชน หรือแบบอัธยาศัย (โดยบรรพบุรุษ หมอพื้นบ้าน หมอพระ) - รู้จักโรค - รู้จักยา - รู้วิธีการบำบัดรักษาโรค - รู้จักการดูแลสุขภาพและให้คำแนะนำ ๒. มีประสบการณ์ในการส่งเสริมสุขภาพ ตรวจวินิจฉัย รักษา ฟื้นฟู ตามหลักการแพทย์พื้นบ้านดั้งเดิม ไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี

หลักเกณฑ์การพิจารณา	คำอธิบาย
๓. การไม่เรียกร้องค่าใช้จ่ายในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา	๑. ไม่เรียกร้องค่ารักษามากเกินควร ๒. ไม่ดำเนินการเชิงธุรกิจ หรือเชิงพาณิชย์ ๓. ไม่มีการโฆษณา โอ้อวด กล่าวอ้างเกินจริง
๔. การเป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนในชุมชน	๑. คนในชุมชนรู้จักในบทบาทของหมอพื้นบ้าน ๒. มีบทบาทในการถ่ายทอดความรู้ (ครูภูมิปัญญา, วิทยากร, งานพัฒนาด้านภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน) ๓. ให้การดูแลรักษาสุขภาพในชุมชน ณ ที่ตั้ง (ไม่เร่ขายยา) ๔. ได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติจากชุมชนหรือองค์กร
๕. คุณธรรม และจรรยาบรรณ	๑. มีเมตตา ช่วยเหลือเกื้อกูล ๒. มีการถ่ายทอดความรู้ด้วยความเมตตาให้แก่บุตร ลูกศิษย์ ผู้ป่วย ฯลฯ โดยไม่เรียกร้องค่าเล่าเรียน
๖. องค์ประกอบอื่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของชุมชน	๑. ไม่ได้ดำเนินการในรูปแบบสถานพยาบาล ๒. มีทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชน

ขั้นตอนการรับรองหมอพื้นบ้านส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัด

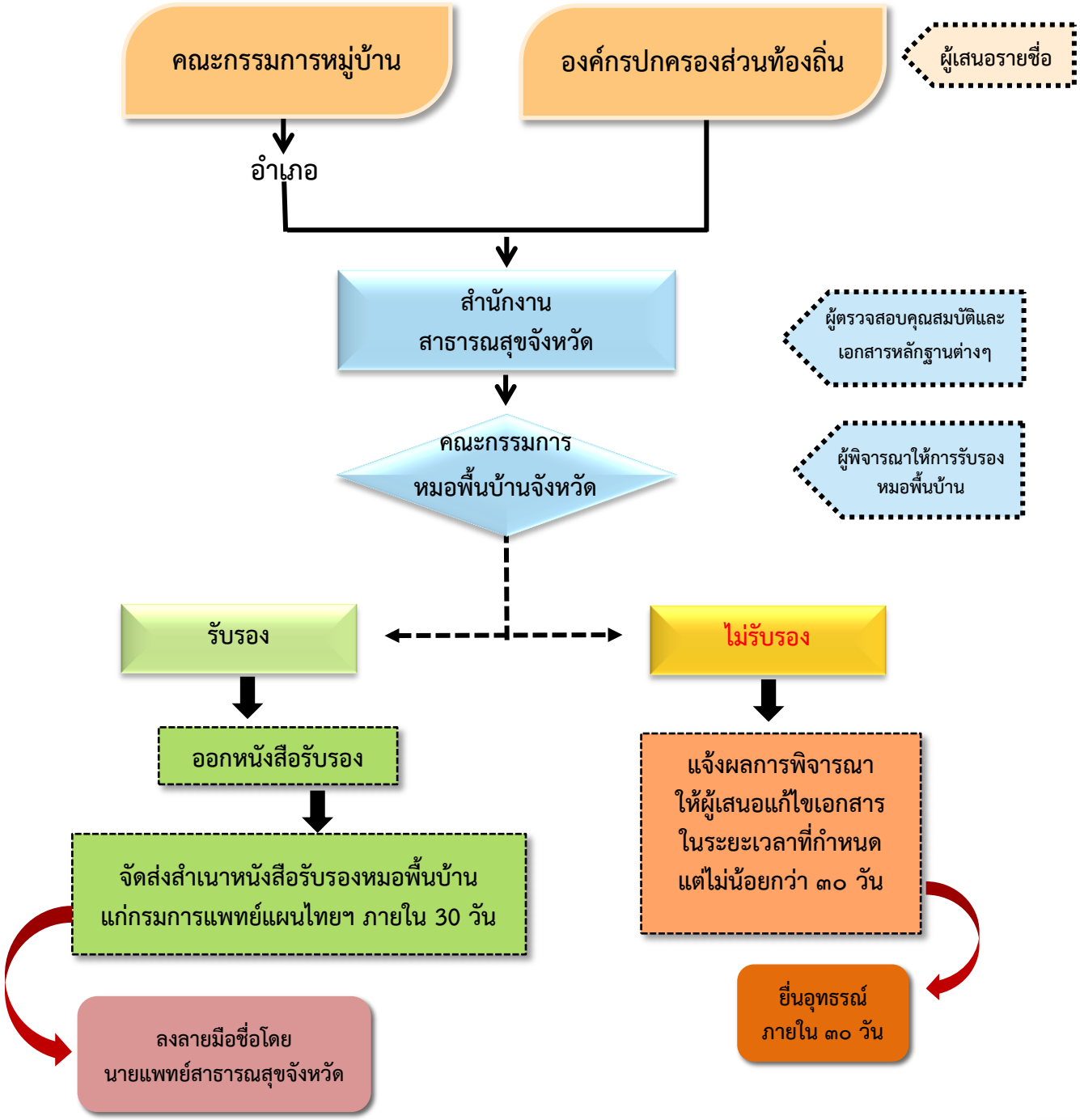

๔. ขั้นตอนการขอรับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านส่วนภูมิภาค ๗๖ จังหวัด

การดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและส่งเสริม สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยและสมุนไพรให้มีบทบาทในการบริการในชุมชน การรับรองหมอพื้นบ้านต้องเข้าใจในการดำเนินงานทั้งส่วนของกฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ คุณสมบัติการพิจารณาหมอพื้นบ้าน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเสนอรายชื่อ

หมอพื้นบ้านจัดทำเอกสารรายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้าน โดยระบุประวัติการเป็นหมอพื้นบ้าน ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ การบูชาครู การถ่ายทอดความรู้ (ภาคผนวก ๔ เฉพาะเอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน) พร้อมกับสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านและใบรับรองแพทย์ (ภาคผนวก ๘) ยื่นต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยสามารถขอเอกสารดังกล่าวได้ที่

- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง
- กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้าน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ดาวน์โหลดไฟล์ที่ https://indi.dtam.moph.go.th/ บล็อกข่าวประชาสัมพันธ์ > เลือกเมนู “การรับรองหมอพื้นบ้าน”

๑.๑ กรณียื่นต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน

๑. คณะกรรมการหมู่บ้าน พิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม พร้อมทั้งพิจารณาตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน

๒. ภายหลังการพิจารณา หากพบว่า ผู้ขอรับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และมีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน ให้คณะกรรมการหมู่บ้านจัดทำแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ. ๑ (ภาคผนวก ๔) พร้อมกับบันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ที่มีมติเห็นชอบรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังอำเภอที่ตั้ง

๓. อำเภอที่ตั้งรวบรวมเอกสาร และจัดทำหนังสือนำส่งไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประกอบด้วย

- แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ. ๑
- ข้อมูลรายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้าน พร้อมสำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์
- บันทึกหรือรายงานการประชุม

๑.๒ กรณียื่นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

๑. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม พร้อมทั้งพิจารณาตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน ภายหลังการพิจารณา พบว่า มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้าม ให้จัดทำแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ม.บ. ๑ (ภาคผนวก ๔) พร้อมกับบันทึก หรือรายงานการประชุมของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีมติเห็นชอบรับรองบุคคลดังกล่าว

๒. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวบรวมเอกสารและจัดทำหนังสือนำส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ประกอบด้วย

- แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ม.บ. ๑
- ข้อมูลรายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้าน พร้อมสำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์
- บันทึกหรือรายงานการประชุม

๒. การตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารหลักฐาน

เมื่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ได้รับแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ.๑ จากอำเภอหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลเสนอให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดพิจารณา

๓. การพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน

คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด พิจารณารับรองหมอพื้นบ้านจากเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน และลักษณะ ประเภท กรรมวิธี ตามประกาศของคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน

<u>กรณีตัวอย่าง</u>

นายดำ มีองค์ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษในการดูแลรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก โดยใช้กรรมวิธีในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก ประกอบด้วย การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาต้ม มนต์คาถา นวดจัดกระดูกให้เข้าที่ ดังนั้น นายดำ ควรได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ประเภทหมอกระดูก เนื่องจากกรรมวิธีที่ใช้บำบัดรักษาผู้ป่วยดังกล่าว มุ่งหวังในการรักษากระดูกหัก

หลังจากคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดพิจารณาแล้วเสร็จให้ดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ กรณีมีมติรับรอง

ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดรวบรวมรายชื่อหมอพื้นบ้าน เสนอนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

๓.๒ กรณีมีมติไม่รับรอง

ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับ แจ้งให้ผู้เสนอและผู้ได้รับการเสนอทราบภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดมีมติไม่รับรอง และเมื่อหมอพื้นบ้านทราบผลการพิจารณาแล้ว สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้านได้

๔. การออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

๔.๑ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีหนังสือแจ้งความประสงค์ขอรับการสนับสนุนกระดาษแบบพิเศษ มายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

จากนั้น กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย จะจัดส่งกระดาษแบบพิเศษ เพื่อใช้ในการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต่อไป

๔.๒ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ดาวน์โหลดไฟล์ “แบบหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านสำหรับเจ้าหน้าที่” ได้ที่ https://indi.dtam.moph.go.th/ > บล็อกข่าวประชาสัมพันธ์ > เลือก “การรับรองหมอพื้นบ้าน” แล้วดำเนินการแก้ไขรายละเอียดข้อมูลบริเวณกรอบสีแดง (ภาคผนวก ๑๒)

จากนั้นทำการพิมพ์หนังสือรับรองพร้อมติดรูปถ่ายและประทับตราสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด “ด้วยหมึกสีแดง” บนรูปให้เรียบร้อย และเสนอนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด ลงลายมือชื่อต่อไป

ทั้งนี้ ควรศึกษารายละเอียดการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน จากขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ภาคผนวก ๑๑)

โดยหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้น มีอายุ ๕ ปี หมอพื้นบ้านควรดำเนินการต่ออายุล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน

๔.๓ การระบุเลขที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรย่อจังหวัด แล้วต่อด้วยหมายเลข ๕ หลัก **หมอพื้นบ้าน ๑ ท่าน ใช้เลขที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเลขเดิมตลอดชีพ** เช่น นายดำ มีภูมิลำเนาที่จังหวัดขอนแก่น ให้ออกเลขหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ขก ๐๐๐๐๑ เป็นต้น

๕. การทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน

๕.๑ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทำสำเนาหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเพื่อเก็บไว้ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด จำนวน ๑ ชุด พร้อมจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านจังหวัดไว้เป็นการเฉพาะเพื่อใช้ในการตรวจสอบ

๕.๒ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ดำเนินการบันทึกข้อมูลหมอพื้นบ้านใน “ระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร” ได้ที่ https://ttm.dtam.moph.go.th/ (อยู่ระหว่างการดำเนินการพัฒนาระบบ) และส่งสำเนาเอกสารรับรองหมอพื้นบ้าน มายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐ ภายในระยะเวลา ๓๐ วัน นับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง

๕.๓ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ดำเนินการบันทึกเลขทะเบียนกระดาษแบบพิเศษที่ใช้ในการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเรียบร้อยแล้ว (ตัวเลขสีเขียวมุมขวาด้านหลังของกระดาษหนังสือรับรอง) เพื่อจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านของประเทศ

หากเกิดความผิดพลาดจากการพิมพ์หนังสือรับรอง ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ทำหนังสือขอยกเลิกเลขลำดับเดิมที่ผิดพลาด พร้อมทั้งจัดส่งหนังสือที่ผิดพลาด มายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย และขอการสนับสนุนกระดาษในเลขลำดับใหม่ต่อไป

ขั้นตอนการรับรองหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร

คณะกรรมการชุมชน — ผู้เสนอรายชื่อ

↓

สำนักงานเขต

↓

สำนักการแพทย์หรือสำนักอนามัย

↓

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก — ผู้ตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารหลักฐานต่าง

↓

คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร — ผู้พิจารณาให้ความเห็น

↓

รับรอง

↓

ออกหนังสือรับรอง
โดยอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก

ไม่รับรอง → ยื่นอุทธรณ์ภายใน 30 วัน

↓

แจ้งผลการพิจารณา
ให้ผู้เสนอแก้ไขเอกสารในระยะเวลา
ที่กำหนด แต่ไม่น้อยกว่า 30 วัน

๕. ขั้นตอนการขอรับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร

การดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นการดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ มาตรา ๓๑ (๗) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติและส่งเสริม สนับสนุนการใช้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยและสมุนไพรให้มีบทบาทในการบริการในชุมชน การรับรองหมอพื้นบ้านต้องเข้าใจในการดำเนินงานทั้งส่วนของกฎระเบียบ แนวทางการดำเนินงาน และหลักเกณฑ์ คุณสมบัติการพิจารณาหมอพื้นบ้าน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. การเสนอรายชื่อ

หมอพื้นบ้านจัดทำเอกสารรายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้าน โดยระบุประวัติการเป็นหมอพื้นบ้าน ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ การบูชาครู การถ่ายทอดความรู้ (ภาคผนวก ๓ เฉพาะเอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน) พร้อมกับสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้านและใบรับรองแพทย์ (ภาคผนวก ๘) ยื่นต่อคณะกรรมการชุมชน โดยสามารถขอเอกสารดังกล่าวได้ที่

- สำนักอนามัย สำนักการแพทย์ ในสังกัดกรุงเทพมหานคร
- กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้าน กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
- ดาวน์โหลดไฟล์ที่ https://indi.dtam.moph.go.th/ บล็อกข่าวประชาสัมพันธ์ > เลือกเมนู “การรับรองหมอพื้นบ้าน”

โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑. คณะกรรมการชุมชน พิจารณาคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม พร้อมทั้งพิจารณาตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน

๒. ภายหลังการพิจารณา หากพบว่า ผู้ขอรับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม และมีความเหมาะสมตามหลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน ให้คณะกรรมการชุมชนจัดทำแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ. ๑ (ภาคผนวก ๔) พร้อมกับบันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการชุมชน ที่มีมติเห็นชอบรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังสำนักเขตกรุงเทพมหานคร

๓. สำนักเขตกรุงเทพมหานครรวบรวมเอกสาร และจัดทำหนังสือนำส่งไปยังสำนักการแพทย์หรือสำนักอนามัย ประกอบด้วย

- แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ. ๑
- ข้อมูลรายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้าน พร้อมสำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน และใบรับรองแพทย์
- บันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการชุมชน

๒. การตรวจสอบคุณสมบัติและเอกสารหลักฐาน

เมื่อสำนักการแพทย์หรือสำนักอนามัย ได้รับแบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้านตามแบบ ม.บ.๑ ให้ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน เพื่อรวบรวมข้อมูลจัดส่งให้กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๓. การพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน

๓.๑ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รวบรวมเอกสารหลักฐาน ตรวจสอบคุณสมบัติและหลักเกณฑ์การพิจารณาหมอพื้นบ้าน เพื่อเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้านให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานครพิจารณา

๓.๒ คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร พิจารณาเอกสารหลักฐาน คุณสมบัติ หลักเกณฑ์การรับรองหมอพื้นบ้าน และลักษณะ ประเภท กรรมวิธี ตามประกาศของคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน

<u>กรณีตัวอย่าง</u>

นายแดง มีองค์ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษในการดูแลรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก โดยใช้กรรมวิธีในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก ประกอบด้วย การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาต้ม มนต์คาถา นวดจัดกระดูกให้เข้าที่ ดังนั้น นายดำ ควรได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ประเภทหมอกระดูก เนื่องจากกรรมวิธีที่ใช้บำบัดรักษาดังกล่าว มุ่งหวังในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก

หลังจากคณะกรรมการพิจารณาแล้วเสร็จให้ดำเนินการ ดังนี้

๓.๒.๑ กรณีมีมติรับรอง

ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร รวบรวมรายชื่อหมอพื้นบ้านเสนออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

๓.๒.๒ กรณีมีมติไม่รับรอง

ให้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก มีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับ **แจ้งให้ผู้เสนอและหมอพื้นบ้านทราบภายใน ๓๐ วัน** นับแต่วันที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานครมีมติไม่รับรอง และเมื่อหมอพื้นบ้านทราบผลการพิจารณาแล้ว สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้านได้

๔. การออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

๔.๑ ให้กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย จัดพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามแบบ ม.บ. ๓ พร้อมประทับตรากรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก **“ด้วยหมึกสีแดง”** บนรูปให้เรียบร้อย และเสนออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกต่อไป

โดยหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ นั้น **มีอายุ ๕ ปี หมอพื้นบ้านควรดำเนินการต่ออายุล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน**

๔.๒ การระบุเลขที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ต้องขึ้นต้นด้วยตัวอักษรย่อจังหวัด แล้วต่อด้วยหมายเลข ๕ หลัก **หมอพื้นบ้าน ๑ ท่าน ใช้เลขที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเลขเดิมตลอดชีพ** เช่น นายแดง มีภูมิลำเนาที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร ให้ออกเลขหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน กท ๐๐๐๐๑ เป็นต้น

๕. การทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน

๕.๑ ให้กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทยทำสำเนาหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านที่ผ่านการลงลายมือชื่อแล้ว เพื่อเก็บไว้ที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จำนวน ๑ ชุด พร้อมจัดทำทะเบียนการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านไว้เป็นการเฉพาะเพื่อใช้ในการตรวจสอบ และดำเนินการบันทึกข้อมูลหมอพื้นบ้านใน “ระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ยาสมุนไพร” ได้ที่ https://ttm.dtam.moph.go.th/ (อยู่ระหว่างการพัฒนาระบบ)

๕.๒ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทยดำเนินการบันทึกเลขทะเบียนกระดาษแบบพิเศษที่ใช้ในการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเรียบร้อยแล้ว (ตัวเลขสีเขียวมุมขวาด้านหลังของกระดาษหนังสือรับรอง) เพื่อจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านของประเทศ

หากเกิดความผิดพลาดจากการพิมพ์หนังสือรับรอง ให้กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ทำหนังสือขอยกเลิกเลขลำดับเดิมที่ผิดพลาด และขอใช้กระดาษแบบพิเศษในเลขลำดับใหม่ต่อไป

๖. การอุทธรณ์

ในกรณีคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหรือคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มีมติไม่รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ไม่ต่ออายุ พักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง หมอพื้นบ้านสามารถดำเนินการได้ดังนี้

๑) ยื่นอุทธรณ์ผลการพิจารณาของคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหรือคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร ในกรณีที่มีมติไม่รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง โดยสามารถยื่นอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน โดยต้องทำเป็นหนังสือและอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังนี้

- วัน เดือน ปี ที่ยื่นอุทธรณ์
- ชื่อและที่อยู่ของผู้อุทธรณ์
- คำสั่งหรือคำวินิจฉัยอันเป็นเหตุให้อุทธรณ์ พร้อมข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง หรือข้อกฎหมายและเหตุผลที่ยกขึ้นอ้างอิงในคำอุทธรณ์โดยชัดแจ้ง
- ความประสงค์หรือคำขออุทธรณ์
- ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์

๒) หมอพื้นบ้านหรือผู้เสนอรายชื่อสามารถยื่นอุทธรณ์เป็นหนังสือ โดยยื่นด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ **ภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้ง**

๓) เมื่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้านพิจารณาแล้วเสร็จ จะมีหนังสือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับแล้วแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์ทราบ โดยให้ยึดถือคำวินิจฉัยของคณะกรรมการหมอพื้นบ้านให้เป็นที่สุด

๗. การต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านมีอายุ ๕ ปี นับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง ในกรณีที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านใกล้หมดอายุ ควรดำเนินการดังนี้

๑) ให้ดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านล่วงหน้าก่อนหมดอายุ ไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน กรณียื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอคณะกรรมการรับรองใหม่

๒) ให้หมอพื้นบ้านยื่นความประสงค์ขอต่ออายุหนังสือรับรอง ต่อคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามแบบม.บ. ๒ (ภาคผนวก ๕) พร้อมแนบเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม ดังนี้

- หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับจริง)
- ใบรับรองแพทย์
- สำเนาทะเบียนประวัติการรักษาผู้ป่วย (ในกรณีหมอพื้นบ้านที่ต่ออายุก่อนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๒ อนุโลมให้ไม่ต้องแนบทะเบียนประวัติ เพราะอยู่ในช่วงเริ่มต้น)

๒.๑ กรณียื่นความประสงค์ต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน/คณะกรรมการชุมชน

- ♦ คณะกรรมการหมู่บ้าน รวบรวมเอกสารหลักฐานส่งให้อำเภอที่ตั้ง เพื่อจัดส่งให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดต่อไป
- ♦ คณะกรรมการชุมชน รวบรวมเอกสารหลักฐานส่งสำนักงานเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อจัดส่งให้สำนักการแพทย์หรือสำนักอนามัย และกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกต่อไป

๒.๒ กรณียื่นความประสงค์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวบรวมเอกสารส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด

๓) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย รวบรวมเอกสารและเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้านที่ขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหรือคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร พิจารณาต่ออายุหนังสือรับรองและดำเนินการ ดังนี้

๓.๑ กรณีมีมติต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

๓.๑.๑ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย รวบรวมรายชื่อหมอพื้นบ้านพร้อมมติที่ประชุมคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัดหรือคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร เสนอให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรืออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก พิจารณาลงลายมือชื่อ

๓.๑.๒ ให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานรับรองหมอพื้นบ้าน บันทึกรายละเอียดการต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านด้วยลายมือหรือพิมพ์ดีด (ด้านหลัง)

๓.๑.๓ หลังจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรืออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกลงลายมือชื่อแล้ว ให้ประทับตราสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก **“ด้วยหมึกสีแดง”**

๓.๑.๔ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำเนาหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านที่ดำเนินการต่ออายุเรียบร้อยแล้ว จัดส่งมายังกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๓.๒ กรณีมีมติไม่ต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด มีหนังสือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ แจ้งผลการพิจารณาของคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด/คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานครให้หมอพื้นบ้านหรือผู้เสนอขอต่ออายุทราบผลการพิจารณาต่อไป

๘. การขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

หมอพื้นบ้านที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ดำเนินการได้ ดังนี้

๑. จัดเตรียมเอกสารหลักฐาน

๑.๑ กรณีหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านสูญหาย ต้องเตรียมเอกสารดังนี้

- แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง (ภาคผนวก ๙)
- **หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน**
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้
- หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี)

๑.๒ กรณีหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านถูกทำลายในสาระสำคัญ ต้องเตรียมเอกสารดังนี้

- แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง (ภาคผนวก ๙)
- **หนังสือรับรองฉบับจริงที่ถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือสำเนา**
- สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้
- หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี)

๒. หมอพื้นบ้านยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๓. ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วนของเอกสารหลักฐานและยืนยันตัวตนการเป็นหมอพื้นบ้านจากทะเบียนหมอพื้นบ้านจังหวัด

๔. ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ออกใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านโดยประทับคำว่า **“ใบแทน” ด้วย “หมึกสีแดง”** บริเวณ**ด้านบนเหนือตราครุฑ**ของใบแทนหนังสือรับรอง ให้ใช้กระดาษแบบพิเศษที่ได้รับจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยดำเนินการดังนี้

๕. ใช้**เลขที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านหมายเลขเดิม** (เลขที่หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านใช้เลขที่เดิมตลอดชีพ) และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรืออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก **ที่ดำรงตำแหน่ง ณ ปัจจุบัน** ลงลายมือชื่อในหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน โดยให้**ยึดวันที่ตามแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง**

๖. ใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน มีอายุเท่ากับอายุที่เหลือตามหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านฉบับที่สูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ โดยตรวจสอบจากทะเบียนหมอพื้นบ้านจังหวัดหรือทะเบียนหมอพื้นบ้านของประเทศ

<u>กรณีตัวอย่าง</u>

นายเขียว ได้รับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ซึ่งออกให้ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ และหนังสือรับรองจะหมดอายุ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๗ ระหว่างนั้นหนังสือรับรองดังกล่าวสูญหาย นายเขียวได้ยื่นแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองต่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ดังนั้น ใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านจะมีอายุคงเหลือ ๑ ปี ๕ เดือน ๑๐ วัน

๗. ใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านใกล้หมดอายุ ควรดำเนินการดังนี้

๗.๑ ให้หมอพื้นบ้านยื่นความประสงค์ขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน **ล่วงหน้าไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน** ก่อนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านหมดอายุ

๗.๒ ให้หมอพื้นบ้านดำเนินการตามขั้นตอนการต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

๗.๓ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทยยกเลิกใบแทนหนังสือรับรอง แล้วออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านใบใหม่ โดยใช้กระดาษแบบพิเศษที่ได้รับจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๗.๔ ใช้เลขที่หนังสือรับรองหมายเลขเดิมตลอดชีพ

๗.๕ การระบุวันที่ออกหนังสือรับรองให้ระบุเป็นวันที่เดียวกันกับการต่ออายุ

<u>กรณีตัวอย่าง</u>

นายเขียว ได้รับหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ออกให้ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ หนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเกิดสูญหาย จึงขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๕ ซึ่งหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านจะมีอายุถึงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๗ จึงต้องใส่วันที่ออกหนังสือรับรองเป็น ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๗ (ด้านหน้า) ตรงบริเวณการต่ออายุ (ด้านหลัง) ให้ระบุเป็น ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๗๒

๗.๖ หลังจากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดหรืออธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ลงลายมือชื่อแล้ว ให้**ประทับตราสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดหรือกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก บนรูปและช่องต่ออายุ “ด้วยหมึกสีแดง”**

๗.๗ จัดทำสำเนาเอกสารหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ส่งมาที่กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๙. บทบาทหน้าที่และสิทธิประโยชน์ของหมอพื้นบ้าน

บทบาทหน้าที่ของหมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรอง

๑. หมอพื้นบ้านต้องใช้ความรู้ ความสามารถในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพของประชาชนที่เป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ได้รับการรับรองอย่างเต็มความสามารถเฉพาะภายในเขตพื้นที่ที่ได้รับการรับรอง

๒. ต้องไม่ใช้ความรู้ ความสามารถ โดยมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางพาณิชย์ หรือไม่เรียกร้องค่ารักษาหรือประโยชน์อย่างอื่น

๓. ควรถ่ายทอดความรู้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง

๔. ให้ความร่วมมือ และสนับสนุนการดำเนินงาน การศึกษาวิจัย และพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบต่อกันมา

๕. ต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วย หรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริม และดูแลสุขภาพของประชาชน

๖. ต้องอยู่ในจรรยาบรรณ ข้อจำกัด และเงื่อนไขความรู้ความสามารถ

สิทธิประโยชน์ของหมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรอง

๑. พระราชบัญญัติคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๔๒

มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อและเลือกให้เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

๒. พระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

มีสิทธิได้รับการรับรองจากส่วนราชการเพื่อเสนอให้สภาการแพทย์แผนไทยประเมินหรือสอบความรู้ในวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของสภาการแพทย์แผนไทย เพื่อเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านแพทย์พื้นบ้านไทย

๓. พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒

มีสิทธิใช้ตำรับยาปรุงเฉพาะรายที่มีกัญชาเป็นส่วนผสม โดยปรุงขึ้นจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ชัดเจน และได้รับการรับรองจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

๔. พระราชบัญญัติผลิตภัณฑ์สมุนไพร พ.ศ. ๒๕๖๒

มีสิทธิในการปรุงยาแผนไทย การแบ่งบรรจุผลิตภัณฑ์ และการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรหรือการขายผลิตภัณฑ์สมุนไพรที่แบ่งบรรจุ เพื่อใช้สำหรับผู้ป่วยเฉพาะรายของตน

๑๐. ลักษณะ ประเภท กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน

ลักษณะการเป็นหมอพื้นบ้าน

แบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

ลักษณะที่ ๑ เป็นหมอพื้นบ้านที่มีประสบการณ์รักษาโรคจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์เฉพาะที่เป็นไปตามความเชื่อและศรัทธาของมนุษย์ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ (ผีและอำนาจศักดิ์สิทธิ์) และพิธีกรรมในการรักษาโรค เช่น คนทรง หมอรำผีฟ้าและเฒ่าจ้ำ ของชาวอีสาน หมอขวัญในหลายชาติพันธุ์ หมอเหยาของชาวผู้ไท หมอมะม็วดของชาวเขมร เป็นต้น ในชุมชนหมอบางคน มีความสามารถทั้งสองลักษณะช่วยรักษาโรคทางกายและทางใจให้กับชาวบ้าน

ลักษณะที่ ๒ เป็นหมอพื้นบ้านที่เรียนรู้และฝึกฝนความชำนาญจากการปฏิบัติ มีการเรียนวิชาจากครูหมอพื้นบ้านคนเดียวหรือหลายคน และอาจมีการศึกษาเพิ่มเติมจากตำราพื้นบ้านหรือคัมภีร์ใบลาน เช่น หมอยาสมุนไพร หมอนวด หมอตำแย หมอกระดูก หมองู เป็นต้น

ประเภทของหมอพื้นบ้าน

๑) หมอตำแย คือ ผู้ที่มีความชำนาญในการดูแลสุขภาพในกลุ่มหญิงตั้งแต่ก่อนตั้งครรภ์ ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และการดูแลช่วงหลังคลอด รวมถึงการดูแลสุขภาพในกลุ่มเด็กทารก

๒) หมอยาสมุนไพร คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการใช้สมุนไพรรักษาโรคหรือส่งเสริมและดูแลสุขภาพ โดยใช้กรรมวิธีตามภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ได้รับสืบทอดมา ทั้งนี้อาจมีการพัฒนาคุณภาพการบริการเพื่อความสะอาดและปลอดภัย โดย สมุนไพร หมายถึง พืช สัตว์ จุลชีพ และธาตุวัตถุ

๓) หมอนวดพื้นบ้าน คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ในการใช้แรงสัมผัสต่อร่างกายด้วยการใช้อวัยวะ เครื่องมือหรือสมุนไพร เพื่อบรรเทาความเจ็บปวด เมื่อยล้าทางร่างกาย หรือปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างร่างกาย

๔) หมอกระดูก คือ ผู้ที่มีความชำนาญดูแลรักษาอาการเจ็บป่วย การบาดเจ็บที่เกี่ยวเนื่องกับกระดูก แตก หัก หรือ เคลื่อน

๕) หมอรักษาสัตว์พิษกัด คือ ผู้ที่มีความชำนาญในการดูแลรักษาอาการเจ็บป่วยที่เกิดจากสัตว์ เช่น งู ต่อ แตน ผึ้ง ตะขาบ แมงป่อง แมงมุม เป็นต้น

๖) หมอพิธีกรรม คือ ผู้ที่มีประสบการณ์รักษาโรคจากเหตุการณ์หรือประสบการณ์เฉพาะเป็นไปตามความเชื่อและศรัทธาของมนุษย์ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ผี สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และพลังจิต เป็นต้น เพื่อบำบัดดูแลสภาพร่างกายและจิตใจ

กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน

กรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้านในการส่งเสริมดูแลสุขภาพประชาชนของหมอพื้นบ้านจะมีลักษณะที่แตกต่างกันและมีความหลากหลาย ทั้งนี้ ตามที่ได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ครู หมอพระ หรือตามวิถีวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งกรรมวิธีเหล่านั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพิจารณาบ่งชี้ตัดสินว่าเป็นไปตามภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยด้านการแพทย์พื้นบ้าน

การดูแลผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน ส่วนใหญ่จะมีการใช้กรรมวิธีมากกว่า ๑ กรรมวิธี เช่น หมอพื้นบ้าน ก. มีองค์ความรู้ที่ได้รับสืบทอดจากบรรพบุรุษในการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก โดยใช้หลายกรรมวิธี ได้แก่ การใช้น้ำมันสมุนไพร ยาสมุนไพร ใช้มนต์คาถา การนวดจัดกระดูก เป็นต้น จากตัวอย่างดังกล่าว พบว่าหมอพื้นบ้านมีการบูรณาการกรรมวิธีด้านการแพทย์พื้นบ้านในการรักษาผู้ป่วย หรือวินิจฉัยอาการเจ็บป่วยที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมของชุมชน

คณะกรรมการหมอพื้นบ้านได้พิจารณาและให้ความเห็นชอบประกาศกำหนด ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๕๖๒ และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๖๒ โดยกรรมวิธีภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ด้านการแพทย์พื้นบ้าน **สามารถแบ่งออกเป็น ๖ ด้าน ๑๒๒ กรรมวิธี** ดังนี้

๑. ด้านการนวด
๒. ด้านสมุนไพร
๓. ด้านพิธีกรรม
๔. ด้านการรักษากระดูก
๕. ด้านการวินิจฉัย
๖. ด้านอื่นๆ

ทั้งนี้ กรรมวิธีดังกล่าว ได้จากการทบทวนเอกสารวิชาการ ประสบการณ์การทำงาน และผู้ทรงคุณวุฒิที่ให้ข้อเสนอแนะ ซึ่งกรรมวิธีบางกรณีอาจพบได้ยากหรือไม่มีการใช้กรรมวิธีเหล่านั้นในการดูแลรักษาประชาชนในชุมชนแล้ว แต่เพื่ออนุรักษ์ สืบทอดและรวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านไทยให้คงอยู่เคียงคู่กับสังคมไทย

ทางคณะทำงานจึงได้จัดทำคำอธิบายรายละเอียดกรรมวิธีการแพทย์พื้นบ้านขึ้น เพื่อใช้ประกอบในการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้านต่อไป

๑. ด้านการนวด ประกอบด้วย ๓๐ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑.๑ นวด	เป็นการใช้มือ แขน ศอก เข่า เท้าหรืออวัยวะอื่นใด รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อส่งเสริมสุขภาพ บำบัดโรคหรืออาการเจ็บป่วย ฟื้นฟูสมรรถภาพของร่างกายหรือบางกรณีเพื่อการตรวจวินิจฉัยโรค
๑.๒ ตอกเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยใช้อุปกรณ์ ๒ ชิ้น คือ ชิ้นแรกเป็นอุปกรณ์รอง และชิ้นที่สองเป็นตัวตอก นำมาตอกตามกล้ามเนื้อและเส้นเอ็น เพื่อรักษาอาการปวดเมื่อยตามร่างกาย ช่วยผ่อนคลายกล้ามเนื้อทุกส่วนของร่างกาย แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากภาคเหนือตอนบนและพบในกลุ่มชาติพันธุ์มอแกน

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑.๓ เอาเอ็น เอาม่าน	*การเอาเอ็น* เป็นรูปแบบการนวด โดยการกดคลึงเส้นเอ็นผสมผสานกับดัดดึง ส่วนใหญ่จะเน้นการใช้นิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้ นิ้วกลาง นิ้วนาง และส้นมือ[๑] *การเอาม่าน* เป็นรูปแบบการนวด โดยการดัด ดึงที่มีท่าเฉพาะ เป็นการยกเส้นเอ็น อาจมีการใช้อุปกรณ์อื่นร่วมด้วย เช่น ผ้าขาวม้า เป็นต้น เพื่อคลายความตึงของเส้นเอ็น แก้ปวดเมื่อยตามร่างกาย แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากจังหวัดเชียงใหม่
๑.๔ บีบเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการจับกล้ามเนื้อ ใช้แรงบีบจากนิ้วมือทั้งหมด บีบกล้ามเนื้อเข้าหากัน บางครั้งใช้แรงยกกล้ามเนื้อด้วย เพื่อช่วยให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย ส่งผลให้เลือดมาเลี้ยงบริเวณอวัยวะที่ปวดได้ดีขึ้น ช่วยลดอาการกล้ามเนื้อตึง หดเกร็ง และแข็งตัว[๑]
๑.๕ ขยำเส้น ขยุ้มเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการจับกล้ามเนื้อแล้วบีบพร้อมขยับมือ มีลักษณะเป็นการจับบ่อยๆ เหมือนกับการขยำ เป็นการกระตุ้นกล้ามเนื้อ เพื่อช่วยให้กล้ามเนื้อผ่อนคลายหลังจากการนวดแบบหนักๆ มาแล้ว[๑]
๑.๖ คลึงเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือ ส้นมือหรือศอก ออกแรงกดแล้วค่อยหมุนวนเป็นวงกลม เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ผ่อนคลายกล้ามเนื้อ ทำให้ก้อนเนื้อที่แข็งเกร็ง คลายตัวและมีขนาดลดลง[๑]
๑.๗ รีดเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการกดพร้อมกับออกแรงดึงรูดลงมา ส่วนใหญ่จะรูดจากส่วนต้นลงส่วนปลาย จะใช้ในผู้ป่วยที่มีอาการชา เพื่อให้เลือดมาเลี้ยงส่วนปลายอวัยวะได้ดี ส่วนใหญ่จะใช้น้ำมันสมุนไพรร่วมด้วย เพื่อช่วยลดการเสียดสีของผิวหนัง พร้อมทั้งช่วยให้กล้ามเนื้อผ่อนคลาย[๑]
๑.๘ ดึงเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการดึงเอาเส้นเอ็นที่จมอยู่หรือถูกกดทับไว้ออกมา เพื่อลดอาการปวดและชา การดึงส่วนใหญ่จะใช้กับข้อต่างๆ เช่น ข้อนิ้วมือ นิ้วเท้า ข้อศอก หัวไหล่ ข้อสะโพก ข้อเข่า สะบัก เป็นต้น[๑]
๑.๙ ทุบและสับเส้น	*การทุบ* เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้สันกำปั้นหรืออุปกรณ์ช่วย ทุบลงบริเวณที่มีอาการหรือจุดที่ต้องการรักษา ด้วยน้ำหนักที่พอเหมาะกับผู้ป่วย เป็นจังหวะสม่ำเสมอ ไล่ไปตามแนวเส้นหรือในบริเวณที่ต้องการรักษา เป็นการใช้แรงกระตุ้นกล้ามเนื้อ ใช้ในกรณีที่กล้ามเนื้อแข็ง เพื่อกระตุ้นให้กล้ามเนื้อกลับมาทำงานปกติ และช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อย[๒] *การสับ* เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้สันมือทั้งสองข้างประกบกันลักษณะพนมมือ ใช้สันมือด้านนิ้วก้อยสับลงบริเวณที่มีอาการหรือจุดที่ต้องการรักษา ด้วยน้ำหนักที่พอเหมาะกับผู้ป่วย เป็นจังหวะสม่ำเสมอ ไล่ไปตามแนวเส้นหรือในบริเวณที่ต้องการรักษา เป็นการใช้แรงกระตุ้นกล้ามเนื้อเพื่อช่วยบรรเทาอาการปวดเมื่อยเช่นเดียวกับการทุบ ในกรณีหมอพื้นบ้านบางท่าน อาจมีการใช้มีดหมอสับลงตามเส้นเอ็นผู้ป่วย มักทำเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการนวดรักษา
๑.๑๐ บิดฮ้าว บิดเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการจับกล้ามเนื้อให้เต็มฝ่ามือ แล้วออกแรงหมุนข้อต่อกล้ามเนื้อหรือเส้นเอ็น ให้ยืดออกด้านขวาง เพื่อให้กล้ามเนื้อหรือเส้นเอ็นคลายยืด บรรเทาอาการปวดเมื่อยหรือบิดดันในกรณีไหล่หลุด แขนหลุด ขาหลุด

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑.๑๑ กดเส้น เต็ก	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือ สันมือ ศอก เข่า เท้า อย่างใดอย่างหนึ่ง วางลงบนจุดหรือเส้น หรือส่วนต่าง ๆ ของร่างกายแล้วทิ้งน้ำหนักลงบริเวณที่จะนวด กดค้างไว้สักครู่จึงค่อยๆ ผ่อนน้ำหนัก ยกนิ้วขึ้นแล้วเลื่อนไปในตำแหน่งต่อไป เพื่อคลายกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น และกระตุ้นระบบการไหลเวียนเลือด
๑.๑๒ จกเส้น ล้วงเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ ๔ นิ้ว จกเข้าใต้ปีกสะบักด้านล่าง ใช้นิ้วสะกิดเขี่ยเส้นด้านบน ใช้หลังมือเขี่ยเส้นด้านล่างออกมา บางกรณีจกแล้วดึงเส้นออกมา เพื่อทำให้เส้นที่ถูกกดทับอยู่ ฟูและคลายตัว ลดอาการชา หรือมีปัญหาเส้นจมใต้ปีกสะบัก รักแร้ ข้อเข่า *หมายเหตุ* จกเส้นเป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน
๑.๑๓ หยิกเส้น หยิ่ม	เป็นรูปแบบการนวด โดยการสะกิดตามข้อนิ้ว ทั้งนิ้วมือและนิ้วเท้า เพื่อทำให้ลมหรือเลือดที่คั่งค้างตามบริเวณข้อ ได้กระจายออกไป ลดอาการปวดตามข้อ และใช้ทดสอบการรับรู้ความเจ็บปวด อาการชา[๑]
๑.๑๔ เกาะเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือออกแรงกดพร้อมกับงัดเส้นออกจากกระดูกโดยออกแรงกดพร้อมกับงัดมาด้านผู้นวด เพื่อไม่ให้เส้นจม หรือถูกกดทับ ลดอาการปวด[๑]
๑.๑๕ แกะเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือกดพร้อมกับแกะ แคะ หรือเขี่ยเส้นเอ็นที่ตึงหรือกล้ามเนื้อที่เป็นก้อนอยู่ให้นิ่ม ลดขนาดของก้อนและลดความตึงลง[๑]
๑.๑๖ ขิดเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือ กดบนเส้นด้านหนึ่ง แล้วใช้ ๓ นิ้ว กดรับอีกด้านหนึ่ง จากนั้นเขี่ยตวัดนิ้วหัวแม่มือขึ้นไปคนละด้านตามแนวเส้น เพื่อใช้ในการรักษาผู้ป่วยสะบักจม อัมพฤกษ์ อัมพาต *หมายเหตุ* ขิดเส้นเป็นชื่อเรียกวิธีการนวดภาคอีสาน
๑.๑๗ จับเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือคลำหาตำแหน่งเส้นเอ็นที่มีความผิดปกติแล้วใช้การจับเส้นหรือเขี่ยเส้น เพื่อรักษาอาการปวด ยอก
๑.๑๘ เขี่ยเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วมือกดเส้นเอ็น ดันเข้าและดันออกบริเวณส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ได้แก่ ร่องไหปลาร้า สะบัก ข้อพับแขน/ขา ใต้ศอก หน้าแข้งและข้อเท้า เพื่อให้กล้ามเนื้อ เส้นเอ็น ยืดออกเป็นปกติ[๓]
๑.๑๙ ตีเส้น	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้สมุนไพรห่อด้วยผ้า มัดกับไม้ไผ่ไล่ตีเส้นเอ็นใหญ่ทั่วร่างกาย เพื่อช่วยให้เส้นเอ็นคลาย หายขดหายงอ
๑.๒๐ นวดกดจุด	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือกดลงบนจุดหรือส่วนต่างๆ ของร่างกาย ค้างไว้สักครู่จึงค่อยๆ ผ่อนน้ำหนัก ยกนิ้วขึ้นแล้วเลื่อนไปในตำแหน่งอื่น เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด ส่วนใหญ่นิยมกดจุดที่เส้นเอ็น เพื่อคลายเส้นให้ผู้ป่วย
๑.๒๑ เหยียบเหล็ก	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ความร้อนและแรงกดจากเท้าในการคลายเส้น โดยการใช้เท้าของผู้นวดเหยียบลงแผ่นเหล็กที่เผาไฟให้ร้อน พร้อมกับลงคาถากำกับความร้อนของเท้า แล้วนำเท้าไปเหยียบบนอวัยวะส่วนที่ต้องการรักษา ใช้ในการรักษากลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต[๒]

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๑.๒๒ ย่ำขาง/เหยียบขาง	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้ความร้อนและแรงกดจากเท้าในการรักษา มีการลงคาถาดับพิษไฟ ก่อนใช้เท้าจุ่มน้ำยา (น้ำไพลหรือน้ำมันงา) เหยียบลงบนขางที่เผาไฟจนร้อนแดง แล้วนำไปเหยียบลงบนร่างกาย หรืออวัยวะส่วนที่ต้องการรักษา เพื่อคลายเส้นและบรรเทาอาการปวด ส่วนใหญ่ใช้ในการรักษากลุ่มอาการปวดกล้ามเนื้อ และเส้นเอ็น ปวดข้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต
๑.๒๓ เหยียบไฟ	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้เท้าเปล่าเหยียบน้ำสมุนไพรและน้ำมัน ก่อนจะใช้ฝ่าเท้าเหยียบบนแผ่นเหล็กบนกองไฟ แล้วจึงมานวดกดจุด เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อย คลายเส้น อัมพฤกษ์ และอัมพาต[๔]
๑.๒๔ เหยียบฉ่า	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้เท้าแตะน้ำมันสมุนไพรแล้วไปแตะแผ่นเหล็กที่ร้อนจัดบนเตาไฟ จะมีเสียงดัง “ฉ่า” จึงเรียกวิธีการนี้ว่า “การเหยียบฉ่า” เพื่อรักษาโรคอัมพฤกษ์ อัมพาต ปวดเมื่อยแขน ขา หรือตามร่างกาย เดิมมีการรักษาที่วัดพระปรางเหลือง แหล่งเริ่มสืบทอดความรู้มาจากจังหวัดนครสวรรค์[๕]
๑.๒๕ นาบเหล็ก	เป็นรูปแบบการนวด ที่มีลักษณะคล้ายกับการเหยียบเหล็ก โดยใช้มือหรือเท้าวางลงบนเหล็กที่มีความร้อน พร้อมกับบริกรรมคาถา แล้วนำมือหรือเท้าไปรีดหรือกดลงบนอวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกาย เพื่อรักษาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ และช่วยให้เส้นเอ็นที่จมอยู่ลอยขึ้น
๑.๒๖ ตบเหล็ก	เป็นรูปแบบการนวด โดยการใช้มือตบเหล็กที่กำลังร้อนอยู่ แล้วมานาบตามร่างกายของผู้ป่วย คล้ายกับการย่ำขางและการเหยียบเหล็กแดง แตกต่างกันที่การตบเหล็กเป็นการใช้มือร่วมกับการนวด การใช้คาถาและการประคบด้วยน้ำมันสมุนไพร แต่หลักการที่ใช้ในการรักษายังคงเดิม คือ การใช้หลักของการนวดและการประคบร้อน เพื่อกระตุ้นการไหลเวียนเลือด และรักษาอาการปวดกล้ามเนื้อ อัมพฤกษ์ อัมพาต[๖]
๑.๒๗ นวดแต่งท้อง	เป็นรูปแบบการนวดในหญิงตั้งครรภ์ เพื่อช่วยให้สบายตัว ทารกในครรภ์อยู่ในท่าปกติและเมื่อถึงกำหนดคลอดทำให้คลอดง่าย
๑.๒๘ นวดจัดมดลูกเข้าอู่	เป็นรูปแบบการนวดในหญิงหลังคลอด โดยการใช้นิ้วหัวแม่มือทั้งสองกดลงไปด้านข้างของท้องริมกระดูกเชิงกรานทั้งสองข้างพร้อมกัน แล้วค่อยๆ ไล่ขึ้นมาใช้ฝ่ามือวนกล่อมท้อง แล้วค่อยๆ กดมดลูกลงไป เพื่อช่วยให้มดลูกเข้าอู่
๑.๒๙ นวดเข้าตะเกียบ	เป็นรูปแบบการนวดในหญิงหลังคลอด โดยให้ผู้ถูกนวดนอนตะแคงขา ๒ ข้างซ้อนทับกัน ส่วนผู้นวดยืนคร่อม โดยหันหน้าไปทางศีรษะของผู้ถูกนวด ใช้ขาทั้ง ๒ ข้างหนีบบริเวณต้นขาและสะโพกของผู้ถูกนวด แล้วใช้ส้นมือชนกันกดขย่มบริเวณข้อต่อสะโพกเป็นจังหวะถี่ๆ เพื่อช่วยให้ข้อต่อสะโพกที่เคลื่อนออกจากเบ้าหลังคลอดกลับเข้าสู่ที่เดิมได้[๓]
๑.๓๐ ลนเทียนแล้วลูบบนร่างกายเพื่อให้ความร้อน	เป็นวิธีการรักษาร่วมกับการเหยียบเหล็กแดงหรือย่ำขาง ซึ่งมีการใช้น้ำไพลหรือน้ำมันงาร่วมด้วย โดยใช้แผ่นขี้ผึ้งมาพับห่อไม้แบนๆ แล้วนำไปลนไฟให้นิ่ม (ซึ่งมีความร้อนไม่มากนัก) แล้วนำมาลูบบนผิวหนัง ทิ้งไว้สักพักแล้วแกะขี้ผึ้งออกจึงเริ่มนวด

๒. ด้านสมุนไพร ประกอบด้วย ๔๓ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒.๑ ต้ม	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำตัวยาที่เป็นส่วนประกอบทั้งหมดมาใส่ในหม้อเติมน้ำให้ท่วมยา (โดยใช้มือกดลงในตัวยาเบาๆ ให้น้ำอยู่เหนือตัวยาเล็กน้อย) นำไปตั้งไฟต้มให้เดือดหรือต้มเคี่ยว
๒.๒ อบ/ฮม (ภาษาอีสาน)	เป็นวิธีการใช้ยา โดยนำตัวยามาต้มให้เกิดไอน้ำ เพื่อใช้ไอน้ำในการอบหรือรมในกระโจมหรือห้องอบ ใช้ในการรักษาโรคผิวหนังผื่นคัน อัมพฤกษ์ อัมพาต ขับน้ำคาวปลา บำรุงผิวพรรณ เป็นต้น
๒.๓ ประคบ	เป็นการนาบและกดคลึงตามส่วนต่างๆ ของร่างกาย โดยใช้ความร้อน อาจมีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบ เช่น ลูกประคบสมุนไพร ก้อนเส้าห่อด้วยสมุนไพร เป็นต้น
๒.๔ รม (ควัน/ไอน้ำ)	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการใช้ควันหรือไอน้ำจากการเผาสมุนไพรหรือต้มน้ำสมุนไพร เพื่อรักษาโรคเฉพาะที่ เช่น หอบหืด ริดสีดวงจมูก แผลฝีเย็บหลังคลอด เป็นต้น
๒.๕ นัตถุ์	เป็นวิธีการให้ยา โดยนำตัวยาสมุนไพรที่มีลักษณะเป็นผงละเอียด มาใส่กล้องเป่าเข้าทางจมูก
๒.๖ สูด	เป็นวิธีการให้ยา โดยการสูดกลิ่นหรือควัน ไอน้ำสมุนไพร เข้าทางจมูก เช่น ยาดมสมุนไพรเพื่อบรรเทาอาการวิงเวียน เป็นต้น
๒.๗ สูบ	เป็นวิธีการให้ยา โดยการสูบควันจากสมุนไพรเข้าทางปาก เช่น การนำดอกปีบที่ตากแห้งมามวนด้วยใบตองกล้วยตีบ เพื่อรักษาหอบหืดและริดสีดวงจมูก เป็นต้น
๒.๘ อาบ	เป็นวิธีการใช้ยา โดยนำสมุนไพรสดหรือแห้งหลายชนิด มาต้มกับน้ำแล้วนำมาอาบรักษาโรค
๒.๙ สุม	เป็นวิธีการใช้ยาสมุนไพรที่มีน้ำมันหอมระเหย มาผสม ตำ พอก เพื่อให้ได้ไอสมุนไพรเข้าไปทางจมูกหรือทางผิวหนัง เช่น การสุมกระหม่อมเด็ก เป็นต้น
๒.๑๐ แช่	๑) เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำสมุนไพรมาแช่ในน้ำหรือของเหลว ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แล้วนำมาใช้ในการรักษาอาการผู้ป่วย เช่น ตำราใบลานใช้ใบเล็บครุฑมาสับ แล้วแช่ผสมด้วยข้าวสารเจ้า รับประทานแก้อาการปวดหัว เป็นต้น ๒) เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำยาสมุนไพรมาต้ม แล้วกรองเอาน้ำยาหรือกรรมวิธีอื่น ๆ ซึ่งได้มาของตัวยา แล้วให้ผู้ป่วยแช่ อาจเป็นการแช่ทั้งตัวหรือเฉพาะส่วนที่เป็นโรคก็ได้ นิยมใช้ในกรณีที่ต้องการให้ตัวยาซึมลงสู่ชั้นใต้ผิวหนังลึกลงไปมากกว่าการอาบหรือทา
๒.๑๑ ย่าง/ปิ้ง	*ย่าง* เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยการให้ความร้อนกับสมุนไพรโดยตรง เพื่อให้ตัวยาสมุนไพรออกฤทธิ์ได้เช่น นำใบพลับพลึงมาย่างก่อนนำไปประคบ เป็นต้น *ปิ้ง* เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยนำสมุนไพรมาห่อแล้วนำไปมาวางไว้เหนือไฟ เพื่อให้สมุนไพรมีฤทธิ์เพิ่มขึ้นหรืออ่อนลง เช่น การสะตุรงทองโดยบดให้ละเอียดแล้วใช้ใบบัวหรือใบข่าห่อ ๗ ชั้น นำไปปิ้งจนสุกกรอบแล้วค่อยนำไปปรุงยา

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒.๑๒ เผา	๑) เป็นวิธีการเตรียมเครื่องยา โดยทำให้มี ๒ ลักษณะ คือ - เผาให้เกิดเป็นขี้เถ้า - เผาให้เป็นถ่าน ๒) เป็นวิธีการใช้ยา โดยนำเอาเครื่องยาสมุนไพรวางไว้บริเวณที่ต้องการรักษา แล้วจุดไฟเผาเครื่องยา เพื่อบรรเทาอาการ เช่น เผายาจับโปงน้ำ เป็นต้น
๒.๑๓ สะตุ	๑) เป็นการทำให้ตัวยามีฤทธิ์แรงขึ้น หรือใช้รักษาตรงกับโรคดีขึ้น เช่น สะตุสารส้ม ๒) เป็นการทำให้พิษของตัวยาลดลง เช่น สะตุรงทอง ๓) เป็นการทำให้ตัวยาปราศจากเชื้อโรค เช่น สะตุดินสอพอง ๔) เป็นการทำให้ตัวยานั้นสลายตัว ทำให้ตัวยาฟูหรือกรอบ สามารถทำให้แตกสลายได้ง่ายขึ้น เช่น สะตุเกลือ[๓]
๒.๑๔ บด	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยนำสมุนไพรมาสับหรือย่อย ให้มีขนาดเล็กลง แล้วนำเข้าเครื่องบดยาทำให้เป็นผง
๒.๑๕ ฝน	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพรให้ยามีความละเอียด โดยการถูสมุนไพรบนหินหรือฝาละมี ร่วมกับน้ำกระสายยา
๒.๑๖ ดอง	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยการนำสมุนไพรไปใส่ในน้ำส้ม น้ำเกลือ น้ำผึ้ง สุรา หรืออื่นๆ เพื่อให้ตัวยาละลายออกมา
๒.๑๗ หมัก	เป็นวิธีการเตรียมยา โดยการนำสมุนไพรไปเก็บไว้ในภาชนะระยะเวลาหนึ่ง จะมีน้ำออกมาจากสมุนไพร เช่น หมักข้าวหมากใช้ดูแลสตรีหลังคลอด เป็นต้น
๒.๑๘ สักยา	เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้เข็ม เหล็ก หรืออุปกรณ์ที่มีความแหลมคม ทิ่มลงไปบนผิวหนัง พร้อมกับบริกรรมคาถา เพื่อนำยาสมุนไพรเข้าสู่ร่างกาย ช่วยลดอาการปวด ปรับสมดุลเลือดของร่างกาย ถอนพิษสัตว์พิษกัดงูกัด
๒.๑๙ เคี้ยว	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพรเพื่อการรักษา โดยการบดให้แหลกด้วยฟัน เช่น การเคี้ยวหมากเพื่อใช้ในการรักษาเริม งูสวัด เป็นต้น
๒.๒๐ เป่า/พ่น	เป็นวิธีการรักษา โดยการนำสิ่งใดสิ่งหนึ่งออกมาทางปากในลักษณะเป่าให้พุ่งออกมาเป็นฝอย เช่น สมุนไพร น้ำมนต์ ลม หรืออื่นๆ เป็นต้น บางกรณีมีการบริกรรมคาถาร่วมด้วย
๒.๒๑ ตำ	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยใช้ครกหรือสากหรือสิ่งอื่นที่คล้ายคลึงเช่นนั้น กระแทกลงไปอย่างแรงเรื่อย ๆ ทำให้สมุนไพรเปลี่ยนรูปร่างไปหรือมีขนาดเล็กลง
๒.๒๒ พอก/โปะ/โพะ/เพาะ	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการวางสมุนไพรที่ได้จากการตำหรือบดตามบริเวณที่ต้องการรักษา
๒.๒๓ คั้น/บีบ/หีบ	เป็นวิธีการเตรียมยาสมุนไพร โดยใช้มือหรืออุปกรณ์อื่นๆ ขยำ บีบ กด ทับสมุนไพรเพื่อให้ได้ของเหลวออกมา
๒.๒๔ กลั่น	เป็นวิธีการปรุงยา โดยการนำยาสมุนไพรมาต้มให้เป็นไอ แล้วใช้ความเย็นบังคับให้เป็นของเหลว เพื่อนำเอาผลิตผลที่ได้มาใช้ทำเป็นยา เช่น น้ำมันหอมระเหยจากไพล ตะไคร้หอม สะระแหน่ มะกรูด เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒.๒๕ สกัดน้ำมัน	เป็นวิธีการเตรียมเครื่องยา โดยการแยกเอาน้ำมันออกมาจากสมุนไพร ซึ่งมี ๓ วิธี ได้แก่ การกลั่น การทอดและการหีบ เช่น การกลั่นน้ำมันว่านางคำ การกลั่นน้ำมันหอมระเหยจากใบกะเพรา การหีบน้ำมันจากเมล็ดละหุ่ง (กระทุงลาย) เป็นต้น
๒.๒๖ อัง (ควัน/ความร้อน/ไอน้ำ)	เป็นวิธีการเตรียมเครื่องยา โดยการนำสมุนไพรไปใกล้ ๆ ไฟ เพื่อให้ร้อน เช่น การอังใบพลับพลึงพออุ่น แล้วนำไปนาบหรือพันบริเวณที่มีอาการปวดบวม เป็นต้น
๒.๒๗ เหน็บ	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการใส่ยาสมุนไพรเข้าทางช่องทวารหนักหรือช่องคลอด เช่น การเหน็บยารักษาริดสีดวงทวาร หรือเหน็บช่องคลอดรักษาอาการตกขาว เป็นต้น
๒.๒๘ สอด	เป็นวิธีการใช้ยาหรือให้ยา โดยการใส่ยาที่เตรียมไว้เป็นแท่ง เข้าไปในช่องทวาร เพื่อให้ยาออกฤทธิ์เฉพาะที่เช่น การนำสมุนไพรที่เป็นผงมาตอกอัดในกระบอกไม้ไผ่ให้เป็นแท่ง แล้วผ่ากระบอกไม้ไผ่นำแท่งยาไปสอดทวารหนักรักษาริดสีดวงทวาร ใบพลูทุบให้นิ่มม้วนแล้วสอดเข้าไปในช่องจมูก เพื่อหยุดเลือดกำเดา เป็นต้น
๒.๒๙ ย่างไฟ	เป็นวิธีการเตรียมยาในการรักษาผู้ป่วยที่ได้รับบาดเจ็บจากการกระทบกระแทกอย่างรุนแรง เช่น ตกต้นไม้ ควายชนหรือรถล้ม เป็นต้น โดยการนำสมุนไพร เช่น ใบหนาด ใบเปล้า ใบละหุ่ง ใบพลับพลึง เป็นต้น วางเกลี่ยบนแคร่ไม้ไผ่ แล้วปูด้วยผ้าหรือเสื่อชุบน้ำทับบนสมุนไพร โดยมีเตาไฟให้ความร้อนอยู่ทางด้านล่าง ความร้อนที่ผ่านสมุนไพร จะทำให้น้ำมันหอมระเหยออกมา และซึมผ่านผิวหนังของผู้ป่วย ช่วยทำให้เลือดลมเดินได้สะดวก
๒.๓๐ อยู่ไฟ/อยู่กรรม	เป็นวิธีการดูแลสุขภาพของมารดาหลังคลอดในระยะแรก ซึ่งครอบคลุมการนอนหรือนั่งผิงไฟ การเข้ากระโจม การอาบสมุนไพร การนั่งถ่าน การทับหม้อเกลือ การนวดประคบ การกินยาและอาหารเฉพาะ เป็นต้น เพื่อช่วยให้มดลูกเข้าอู่ได้เร็วขึ้น ขับน้ำคาวปลา เลือดลมไหลเวียนดีขึ้น ลดอาการเกร็งและปวดเมื่อย แผลฝีเย็บหายเร็วขึ้น ลดอาการเจ็บปวด อันเกิดจากการหดรัดตัวของมดลูก และจากเต้านมคัด ช่วยให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย เป็นต้น[๓]
๒.๓๑ กวาด	เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้นิ้วมือแตะยาแล้วป้าย ในปาก คอ ลิ้นของทารกและเด็ก บริเวณอวัยวะที่เป็น
๒.๓๒ แตะ/แจะ	เป็นวิธีการให้ยา โดยการนำตัวยามาสัมผัสเบา ๆ บริเวณอวัยวะที่เป็น
๒.๓๓ ชะโลม	เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้ผ้าชุบหรือใช้มือวักน้ำยาสมุนไพร มาแตะตามร่างกายบริเวณที่มีความร้อนให้เปียกชุ่ม เช่น การชะโลมน้ำยาสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีไข้สูง เป็นต้น
๒.๓๔ ถู/ขัด/สี	เป็นวิธีการให้ยาเฉพาะที่ โดยการออกแรงให้ตัวยาซึมผ่านผิวหนังเข้าไปหรือทำให้สิ่งที่ไม่ต้องการหลุดออกมา โดย ๑) ถู เป็นการออกแรงโดยการไถไปมา ๒) ขัด เป็นการออกแรงโดยการไถไปมา อย่างแรง ๓) สี เป็นการออกแรงโดยการครูดไปมา แบบถี่ ๆ ซ้ำ ๆ

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๒.๓๕ ตบ	เป็นวิธีการให้ยา โดยการเอายาที่เตรียมไว้ในรูปแบบของเหลวใส่บนอุ้งมือ แล้วนำไปตบเบา ๆ ตามร่างกายของผู้ป่วย
๒.๓๖ ตั้งยา	เป็นวิธีการเตรียมตัวยาหลายชนิด โดยเลือกตัวยาบางชนิดมาใช้ร่วมกัน เพื่อรักษาผู้ป่วยเฉพาะราย มักใช้ในรูปแบบยาฝน
๒.๓๗ ทา/ลูบ	เป็นวิธีการใช้ยาที่มีลักษณะเป็นของเหลวหรือผงละเอียด โดยการใช้มือหรือวัสดุอื่นๆ ป้ายบริเวณที่เป็น แล้วลูบเพื่อให้ยาที่ทาบนผิวสม่ำเสมอ เช่น ทาปูนแดงรักษาโรคลมปราบเส้น ดินสอพองผสมน้ำมะนาวทาบริเวณที่ฟกช้ำ เป็นต้น
๒.๓๘ ผูก/แขวน	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการนำสมุนไพรมาร้อยด้วยด้ายและผูกกับข้อมือ ข้อเท้า เอว หรือห้อยคอ เช่น การผูกไพลที่ข้อมือ ข้อเท้า ลดอาการปวดเคล็ดขัดยอก มหาหิงค์ผูกข้อมือแก้ท้องอืด ท้องเฟ้อ เป็นหวัด คัดจมูก เป็นต้น
๒.๓๙ เป่า/ผิว	เป็นวิธีการให้ยาหรือใช้ยา โดยนำยาผงละเอียดบรรจุในอุปกรณ์ เช่น กล้องเป่าหรือหลอด แล้วใช้ลมปากเป่าผงยาเข้าไปในคอหรือจมูก เป็นต้น
๒.๔๐ โลม/ชะโลม	*ความหมายเช่นเดียวกันกับ ๒.๓๓* เป็นวิธีการให้ยา โดยการใช้ผ้าชุบหรือใช้มือวักน้ำยาสมุนไพร มาแตะตามร่างกายบริเวณที่มีความร้อน ให้เปียกชุ่ม เช่น การชะโลมน้ำยาสมุนไพรในผู้ป่วยที่มีไข้สูง เป็นต้น
๒.๔๑ ล้าง/ส่วย	เป็นวิธีการใช้ยาที่ได้จากการต้ม แช่ เพื่อชำระทำความสะอาดร่างกายเฉพาะที่ เช่น การล้างเท้าด้วยยาสมุนไพรในผู้ป่วยเบาหวาน การล้างตาด้วยน้ำแช่ดอกมะลิ เป็นต้น
๒.๔๒ อม	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการนำสมุนไพรใส่ในปากเพื่อให้ยาออกฤทธิ์เฉพาะที่ เช่น การอมน้ำต้มสมุนไพรบรรเทาอาการเหงือกบวม ลดกลิ่นปาก การอมยามะแว้งบรรเทาอาการเจ็บคอ เป็นต้น
๒.๔๓ โรย	เป็นวิธีการใช้ยา โดยการโปรยผงยาสมุนไพรละเอียดทีละน้อย ลงบนแผลหรือบริเวณที่เป็น เช่น โรยผงขมิ้นชันเพื่อให้สะดือเด็กแห้ง เป็นต้น

๓. ด้านพิธีกรรม ประกอบด้วย ๒๗ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๓.๑ เหยา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ภูไทที่สืบทอดมาแต่ครั้งบรรพกาล อันสืบเนื่องมาจากความเชื่อดั้งเดิมที่นับถือผี เป็นการทำพิธีติดต่อระหว่างคนกับผี โดยมีหมอเหยาเป็นสื่อกลาง เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุการเจ็บป่วยและวิธีการรักษา ให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บ ตลอดทั้งมีขวัญและกำลังใจเป็นปกติ โดยใช้บทกลอนและทำนองดนตรีจากเสียงแคนประกอบการให้จังหวะ
๓.๒ รำผีฟ้า	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยมีพื้นฐานความเชื่อเรื่องผีฟ้า ซึ่งเป็นผีบรรพบุรุษที่เคารพนับถือ และคอยช่วยเหลือเมื่อยามเจ็บป่วยหรือในภาวะเดือดร้อน มีการเชิญผีฟ้ามาเข้าร่างทรงของหมอ โดยมีการรำและฟ้อนรอบๆ ผู้ป่วย ซึ่งมีหมอแคนเป่าให้จังหวะและหมอลำส่องกระจก เพื่อให้ผีฟ้าบอกสาเหตุและวิธีการแก้ไขความเจ็บป่วย
๓.๓ ไหว้ผีฟ้า	เป็นพิธีกรรมที่เป็นกุศโลบายของชาวบ้านที่ใช้ในการปกป้องป่าอนุรักษ์ของชุมชน และขอขมาลาโทษต่อเทพ เทวดา หรือผีผู้เฝ้าพื้นที่ โดยชาวบ้านได้สร้างศาลาไว้สำหรับทำพิธีกรรมดังกล่าวในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของชุมชน และชาวบ้านจะช่วยกันดูแลไม่ให้มีการตัดต้นไม้ แต่ให้คนในชุมชนสามารถเข้ามาหาของป่าได้ พิธีกรรมไหว้ผีฟ้า จะจัดทำช่วงปีใหม่ไทยของทุกปีในช่วงเดือนเมษายน - มีนาคม จำนวน ๑ วัน โดยของเซ่นไหว้ในพิธี เมื่อประกอบพิธีเสร็จจะนำมาปรุงประกอบเป็นอาหาร กินร่วมกันในชุมชน[๗]
๓.๔ โจลมะม็วด	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำนายสาเหตุการเจ็บป่วยและการรักษาโรค ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาการป่วยที่ไม่สามารถหาสาเหตุได้ จึงมีการเชิญร่างทรงมะม็วด ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาตินั้น ๆ มาประกอบพิธีกรรม เพื่อหาที่มาและเป็นการขจัดปัดเป่าสิ่งเลวร้ายหรือขอขมาลาโทษสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ผู้ป่วยอาจล่วงเกินโดยไม่เจตนา โดยใช้ดนตรีเป็นสื่อในการประกอบพิธี รวมทั้งเป็นการบูชาและสร้างขวัญกำลังใจให้ผู้ป่วย
๓.๕ รำแม่มด	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพของชาติพันธุ์ไทยเขมร จังหวัดศรีสะเกษ เรียกว่า เรือมมะม็วด หรือ รำแม่มด มีลักษณะคล้ายการทรงเจ้าเพราะเชื่อว่าเทพหรือผีนั้น มี ๒ พวก คือ ๑) พวกที่อยากได้สิ่งของโดยให้คนจัดให้ ๒) พวกที่คอยมาดูแลมนุษย์ รำแม่มดจะทำขึ้นเมื่อผู้ป่วยรักษาโดยแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย จึงต้องจัดพิธีกรรมรำแม่มดขึ้น โดยมีดนตรีประกอบ คือ แคน ซอ ฆ้องและกลอง[๘]
๓.๖ เป่าคาถา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการท่องคาถาหรือมนต์คาถาตามที่ได้ร่ำเรียนมาแล้วเป่าลมไปยังบริเวณอวัยวะที่มีอาการเจ็บป่วยของผู้ป่วย บางครั้งเรียก "เป่าเย็น" นอกจากนี้ยังมีการเป่าพ่น เป็นการท่องมนต์คาถาแล้วเป่าน้ำมนต์ที่มีสมุนไพรผสมอยู่ในการรักษาผู้ป่วย เช่น เป่าผู้ป่วยกระดูกหัก เป่าฝี เป่ากระหม่อม เป็นต้น

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๓.๗ น้ำมนต์/ ท่องมนต์/ คาถา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการบริกรรมคาถา ควบคู่กับการรักษาผู้ป่วยของหมอพื้นบ้าน เช่น การรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก การสักยา การฝนยาสมุนไพร เป็นต้น โดยมีองค์ประกอบ คือ ๑) น้ำมนต์ เป็นกระบวนการในเตรียมเครื่องยาหรือการรักษา น้ำที่เข้าพิธีกรรมเพื่อใช้พรม อาบหรือกินในการรักษาโรคทั้งทางกายและทางจิต ๒) ท่องมนต์ เป็นการบริกรรมคาถาในระหว่างการเตรียมเครื่องยา (ในอดีตไม่มีเครื่องชั่งอย่างละเอียด ความยาวของการท่องมนต์จะทำหน้าที่ในการกำหนดขนาดของตัวยา) ๓) คาถา เป็นบทหรือข้อความที่นำมาใช้ประกอบการเตรียมยาหรือการรักษา อาจเป็นภาษาไทยหรือภาษาท้องถิ่น ซึ่งหมอแต่ละท่านได้รับการถ่ายทอดมาจากครูหรือบรรพบุรุษ
๓.๘ ผิว	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการใช้ลมจากปากเป่าเบาๆ ไล่ไปตามส่วนต่างๆ ของผู้ป่วย ส่วนใหญ่มีการใช้คาถากำกับ มีความเชื่อว่าเป็นพลังในการรักษาและการสร้างขวัญกำลังใจให้กับผู้ป่วย
๓.๙ เหยียบเสน	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ ตามวิถีวัฒนธรรมภาคใต้ ที่ใช้ในการรักษาเสน ปาน ไฝ และไข่อุ้ง เพื่อยับยั้งไม่ให้เสนขยายใหญ่ขึ้น ผู้ที่ทำการรักษา คือ นายโรงโนรา ซึ่งจะใช้ดินสอในการเขียนอักขระขอมลงบนหัวแม่เท้า ถ้าหากผู้ป่วยเป็นเสนเต็มแผ่นหลังจะเขียนลงบนฝ่าเท้า แล้วเหยียบลงบนหินลับมีด ยกเท้ารมควันไฟจากเทียนไข แล้วเอาเท้าเหยียบลงเบา ๆ ตรงที่เป็นเสน ประกอบกับการใช้คาถาอาคมลงไปด้วย ถ้าต้องการให้หายขาดผู้ป่วยจะต้องรับการเหยียบรักษากับนายโรงโนราโรงครู ๓ ครั้ง โดยทำการรักษาในช่วงเดือน ๖, ๗ และ ๙ นายโรงโนราที่จะสามารถทำการรักษาให้หายขาดได้จะต้องผ่านการตัดจุกมาก่อน
๓.๑๐ สู่ขวัญ/ เรียกขวัญ/ ฮ้องขวัญ	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการเรียกขวัญให้กลับคืนมาสู่ร่างเดิม เป็นการผสานระหว่างความเชื่อเรื่องขวัญกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ จะทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้องจากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุหรือในกรณีที่มีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือนบ้านเมือง มักทำร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์(ส่งเคราะห์) และพิธีสืบชะตา โดยปฏิบัติต่อเนื่องกัน เริ่มจากการสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) การสืบชะตา และการเรียกขวัญ[๙]
๓.๑๑ บวงสรวงผี/ไหว้ผี	เป็นพิธีกรรมในการบูชา บอกกล่าวขออนุญาต ขอพร ขอบารมีคุ้มเกล้าให้อยู่รอดปลอดภัย จากเทวดาหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือ ด้วยเครื่องสังเวยและดอกไม้ธูปเทียน เป็นต้น
๓.๑๒ กล่อมขวัญ	*ความหมายเช่นเดียวกันกับ ๓.๑๐* เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการเรียกขวัญให้กลับคืนมาสู่ร่างเดิม เป็นการผสานระหว่างความเชื่อเรื่องขวัญกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ จะทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้องจากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุหรือในกรณีที่มีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือนบ้านเมือง มักทำร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) และพิธีสืบชะตา โดยปฏิบัติต่อเนื่องกัน เริ่มจากการสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) การสืบชะตา และการเรียกขวัญ[๙]

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๓.๑๓ สูดขวัญ	*ความหมายเช่นเดียวกันกับ ๓.๑๐* เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพ โดยการเรียกขวัญให้กลับคืนมาสู่ร่างเดิม เป็นการผสานระหว่างความเชื่อเรื่องขวัญกับศาสนาพุทธ ศาสนาพราหมณ์ และความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ จะทำในโอกาสที่ชีวิตมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีเหตุต้องจากบ้านไปไกล มีความเจ็บป่วยและเกิดอุบัติเหตุหรือในกรณีที่มีบุคคลสำคัญมาเยี่ยมเยือนบ้านเมือง มักทำร่วมกับพิธีกรรมสะเดาะเคราะห์(ส่งเคราะห์) และพิธีสืบชะตา โดยปฏิบัติต่อเนื่องกัน เริ่มจากการสะเดาะเคราะห์ (ส่งเคราะห์) การสืบชะตา และการเรียกขวัญ[๙]
๓.๑๔ สะเดาะเคราะห์	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพที่ทำให้กับบุคคลที่เคราะห์ร้าย เช่น ได้รับอุบัติเหตุต่างๆ ซึ่งเชื่อว่าถ้าสะเดาะเอาเคราะห์ออกจากตัวแล้วก็จะทำให้พบแต่ความสุขสบาย อาการเจ็บป่วยก็ดีขึ้น โดยมีขั้นตอน คือ (๑) สะเดาะ (๒) ส่งเคราะห์ (๓) ลอยเคราะห์
๓.๑๕ สืบชะตา	เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้บำบัดทางด้านจิตใจ เชื่อกันว่าเป็นการต่ออายุหรือต่อชีวิตให้มีอายุยืนยาว เสริมความเป็นสิริมงคล อยู่อย่างสุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เช่น การต่ออายุคน หมู่บ้าน เมือง เป็นต้น
๓.๑๖ ต่อชะตา	*ความหมายเช่นเดียวกันกับ ๓.๑๕* เป็นพิธีกรรมในการดูแลรักษาสุขภาพที่ใช้บำบัดทางด้านจิตใจ เชื่อกันว่าเป็นการต่ออายุหรือต่อชีวิตให้มีอายุยืนยาว เสริมความเป็นสิริมงคล อยู่อย่างสุขสบาย ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ และทำให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองในชีวิต เช่น การต่ออายุคน หมู่บ้าน เมือง เป็นต้น
๓.๑๗ เฮียกไข่/ เลียกไข่/ เลี๊ยะไข่	เป็นพิธีกรรมในการวินิจฉัยโรค โดยใช้ไข่คลึงและลากไปทั่วตัวของผู้ป่วย พร้อมกับท่องคาถากำกับ เมื่อครบทุกจุดทั่วร่างกายแล้วนำไข่มาตอกดูว่ามีลักษณะผิดปกติอย่างไร หมอจะวินิจฉัยสาเหตุการเจ็บป่วยจากลักษณะของไข่
๓.๑๘ ตั้งไข่	เป็นพิธีกรรมในการวินิจฉัยโรค เพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วยว่าเกิดจากสิ่งเหนือธรรมชาติหรือไม่ หรือมีการเจ็บป่วยที่ส่วนใดของร่างกาย หรือทำนายว่าสามารถรักษาได้หรือไม่ โดยใช้ไข่ไก่วางบนฝ่ามือของหมอพื้นบ้าน สวดพระพุทธมนต์อธิษฐาน เพ่งกระแสจิต ถ้าไข่ตั้งขึ้นแสดงว่าใช่และรักษาได้ ถ้าไข่ไม่ตั้งแสดงว่าไม่ใช่และรักษาไม่ได้
๓.๑๙ การทรง	เป็นพิธีกรรมในการวินิจฉัยโรค เพื่อทำนายทายทักหาสาเหตุ และแนะนำแนวทางการแก้ไขปัญหาให้มีความสุขทั้งกายและใจ โดยการเชิญเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาเข้าสิงร่างทรง
๓.๒๐ โบล	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุของการเจ็บป่วยโดยผู้เสี่ยงทาย (เนียะโบล) จะรับพานเครื่องยกครู แล้วใช้มือขวาจับเส้นด้ายที่แขวนเต้าปูน ส่วนมือซ้ายมีข้าวสารที่ฝ่ามือรองรับใต้เต้าปูน ซึ่งผู้เสี่ยงทายจะร่ายเวทมนตร์คาถา ถ้าสาเหตุการเจ็บป่วยเกิดจากผี เต้าปูนจะแกว่งไปมา ถือเป็นคำตอบ แหล่งสืบทอดความรู้มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมร[๑๐]

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๓.๒๑ แกว่งข้าว	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วยหรือหาแนวทางการดูแลรักษา โดยผู้ทำพิธีจะเอาข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนกลมแล้วผูกด้วยด้าย ซึ่งส่วนใหญ่จะเสี่ยงทายเมื่อไปรักษาโดยทั่วไปแล้วอาการไม่ดีขึ้น หรือก่อนป่วยมีฝันร้ายก่อน และในกรณีที่ของหายต้องการรู้ว่าของหายอย่างไร อยู่ที่ไหนบางครั้งจะทำย้ำเพื่อความมั่นใจจากการถามผีย่าหม้อนึ่ง[๑๑] ถ้าข้าวแกว่งแสดงว่าใช่ ถ้าข้าวไม่แกว่งแสดงว่าไม่ใช่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำถามของผู้ทำพิธี
๓.๒๒ ผีย่าหม้อนึ่ง	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วย ทำนายดวงชะตาชีวิต ปัญหาการงาน ของหาย บอกวิธีแก้เคล็ดคุณไสย เด็กร้องไห้งอแง หรือปัญหาอื่นๆ โดยการสอบถามจากผีย่าหม้อนึ่ง แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคเหนือตอนบน
๓.๒๓ ส่อง	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาสาเหตุการเจ็บป่วย ทำนายดวงชะตาชีวิต ปัญหาการงาน ของหาย หรือปัญหาอื่นๆ โดยหมอส่องจะเป็นคนทำพิธี ว่าสาเหตุเกิดจากกรรมหรือเกิดจากการกระทำของผู้อื่นหรืออื่น ๆ วิธีการส่องมีหลายรูปแบบ เช่น การส่องโดยใช้มีดสนากห้อยไว้กับสายสิญจน์ หมอจะใช้สมาธิในการตรวจสอบ บางท่านใช้ไข่ในการทำนาย เป็นต้น แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๓.๒๔ ดูเมื่อ ดูยาม	เป็นพิธีกรรมการทำนายดวงชะตาหรือทำนายทายทักปัญหาความเจ็บป่วยและหาฤกษ์ยามในการทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในวิถีชีวิตหรือประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากภยันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บ (ดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยาม) แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคเหนือ[๑๒]
๓.๒๕ เสี่ยงทายด้วยเหรียญห้า	เป็นพิธีกรรมการทำนายดวงชะตาหรือทำนายทายทักปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต โดยการใช้เหรียญห้าที่ได้จากขันครูที่ผู้ถามนำมาไหว้วางแปะไว้ที่นิ้วชี้ ทำพิธีเสี่ยงทายด้วยการแกว่งหรือยกนิ้วชูขึ้น โดยหมอผู้ทำการเสี่ยงทาย จะใช้การถามผีหรือสิ่งที่มองไม่เห็นเพื่อหาคำตอบร่วมกับการทำนายจากการติดแน่นบนนิ้วของเหรียญห้า (สำหรับสมัยโบราณใช้เงินโบราณ)
๓.๒๖ เสี่ยงทายด้วยการโยนไข่	เป็นพิธีกรรมการเสี่ยงทาย เพื่อหาทำเลที่ตั้งของชุมชนใหม่หรือหาที่ฝังศพเชื่อว่าหากสถานที่ฝังศพของผู้ตายอยู่ในลักษณะเหมาะสม วิญญาณของผู้ตายก็จะอยู่อย่างสงบสุข และจะแผ่บารมีให้กับลูกหลานและญาติมิตร อยู่เย็นเป็นสุข โดยจะทำการโยนไข่หาพื้นที่ที่เหมาะสม หากไข่แตกแสดงว่าบริเวณนั้นสามารถใช้เป็นที่ตั้งชุมชนหรือฝังศพได้ หากไข่ไม่แตกจะต้องโยนซ้ำอีก จนครบ ๓ ครั้ง หากยังไม่แตกอีก จะต้องไปหาพื้นที่อื่นในการเสี่ยงทาย
๓.๒๗ เสี่ยงทายด้วยการใช้มีดปักบนข้าวสาร	เป็นพิธีกรรมของหมอเหยา เพื่อให้ผีไม่ทำร้ายผู้ป่วย เป็นการเชิญผีมาถามถึงสาเหตุความโกรธแค้น โดยนำเอาข้าวสารโรยลงไข่และนับจำนวนเม็ดข้าวสารที่ติดอยู่ หากเป็นจำนวนคี่แสดงว่าผู้ป่วยจะหาย หากเป็นจำนวนคู่ซึ่งแสดงว่าผีไม่ยอม หมอเหยาจะทำการอ้อนวอนแล้วจึงทำการเสี่ยงทายด้วยการเอาดาบปักลงไปในข้าวสารในจานหรือถ้วยบนถาดเครื่องคาย ถ้าดาบตั้งอยู่บนข้าวสารได้ แสดงว่าผีให้อภัย ไม่โกรธแค้น หากดาบที่ปักลงบนข้าวสารล้มลง แสดงว่าผียังมีความโกรธแค้นผู้ป่วยอยู่ หมอเหยาจะทำการอ้อนวอนและเสี่ยงทายไปจนกว่าดาบจะตั้งอยู่บนถ้วยข้าวสารนั้นได้[๑๓]

๔. ด้านการรักษากระดูก ประกอบด้วย ๖ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๔.๑ จอดกระดูกหรือการเป่าคาถาเพื่อรักษาอาการกระดูกหัก	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยกระดูกแตก หัก ร้าว เพื่อให้กระดูกเชื่อมติดกัน โดยการเป่าคาถาร่วมกับการจัดกระดูกให้เข้าที่ พรมน้ำมนต์ ทาน้ำมันงา น้ำมันเลียงผา น้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันอื่น ๆ อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วทำการเข้าเฝือกไม้ไผ่หรือแซก จากนั้นจะทำการเป่าคาถาและทาน้ำมันทุกวันจนกว่าจะหาย
๔.๒ จัดกระดูก	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยที่กระดูกหัก ไม่เข้ารูป งอ คด เคลื่อน เพื่อให้เข้าที่ โดยการใช้มือ ผ้า หรืออุปกรณ์อื่นๆ ออกแรงดึง ลูบ รีด แล้วใช้น้ำมันลูบหรือทา ร่วมกับการเป่าคาถา
๔.๓ เข้าเฝือกด้วยไม้ไผ่หรือวัสดุอื่นๆ	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยที่กระดูกหักไม่ให้เคลื่อนที่ โดยใช้ไม้ไผ่หรือวัสดุอื่นๆ วัดขนาดให้พอดีกับอวัยวะส่วนที่หัก ส่วนใหญ่ใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกเล็กๆ มาถักร้อยด้วยด้ายพันรอบอวัยวะที่หัก ให้บริเวณที่หักอยู่กึ่งกลางความยาวของไม้ และสามารถขยับได้ตามสภาพของการบาดเจ็บ นอกจากนี้ยังใช้ฟองน้ำ สำลี หรือนวมผ้ารองด้านในของเฝือก เพื่อป้องกันเฝือกไม้เสียดสีกับผิวของผู้ป่วย และเป็นส่วนรองรับน้ำมันที่ใช้ในการรักษาก่อนดามเฝือก โดยมีการมัดหัวและท้ายของเฝือกด้วยเชือกหรือด้ายให้แน่นเพื่อป้องกันส่วนที่บาดเจ็บเคลื่อนไหว
๔.๔ ต่อกระดูกโดยการนั่งบนกระดานแล้วทำพิธีโดยการเคาะ/สับไม้อีกฝั่ง	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยกระดูกแตก หลุด หรือหัก โดยการให้ผู้ป่วยนั่งบนแผ่นไม้หรือกระดาน แล้วหมอพื้นบ้านนั่งฝั่งตรงข้ามกับผู้ป่วย ใช้มีดสับท่อนไม้พร้อมกับบริกรรมคาถา สับไปเรื่อย ๆ บางกรณีมีการใช้น้ำมันทาหรือลูบในระหว่างทำการรักษา เมื่อกระดูกผู้ป่วยเข้าที่แล้วค่อยทำการเข้าเฝือกไม้ไผ่
๔.๕ ต่อกระดูกโดยการท่องคาถาเคาะไม้	เป็นวิธีการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก แตก หลุด หรืออื่นๆ ก่อนหรือหลังการเข้าเฝือกไม้ไผ่ โดยให้ผู้ป่วยนั่งหรือนอนด้านหน้าหมอแล้วหมอใช้มีดที่ลงอักขระเคาะลงบนท่อนไม้ที่อยู่ระหว่างหมอกับผู้ป่วย ตามจังหวะในการบริกรรมคาถา และใช้น้ำมันลูบ ทา คลึงเบาๆ บริเวณที่มีอาการร่วมด้วยพร้อมการจัดกระดูก
๔.๖ ต่อกระดูกโดยการปั้นหุ่นเทียนขี้ผึ้งเพื่อทำพิธี	เป็นพิธีกรรมการรักษาผู้ป่วยกระดูกหัก หลังจากการรักษาและใส่เฝือกแล้ว โดยหมอพื้นบ้านจะปั้นหุ่นผู้ป่วยด้วยเทียนขี้ผึ้งและสลักชื่อกำกับ หลังจากนั้นหมอจะนำหุ่นไปบริกรรมคาถาในเวลากลางคืน เพื่อใช้พลังจิตในการรักษาผู้ป่วย

๕. ด้านการวินิจฉัย ประกอบด้วย ๗ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๕.๑ นั่งเทียน	เป็นวิธีการวินิจฉัย ทำนาย หาสาเหตุการเจ็บป่วยทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการจุดเทียนไว้ที่ขอบปากบาตรหรือขัน ให้น้ำตาเทียนหยดลงในน้ำ แล้วทำนายไปตามลักษณะน้ำตาเทียนที่ปรากฏในน้ำ
๕.๒ เสี่ยงเทียน	เป็นวิธีการวินิจฉัยและรักษาโรคในลักษณะบำบัดจิต โดยการเสี่ยงหยิบเทียนที่หมอมนต์ได้มีการบริกรรมคาถาไว้แล้วมา ๗ แท่ง แล้วนำมาจุด เป็นการทำลายโรคหรือสิ่งอัปมงคลที่มีอยู่ในตัวเราให้หมดสิ้นไป
๕.๓ ส่องเทียน	เป็นวิธีการวินิจฉัยโรค โดยการใช้เทียนส่องบริเวณผิวหนังที่มีอาการเจ็บป่วย เพื่อแยกลักษณะการเจ็บป่วย และให้การรักษาที่ถูกต้อง
๕.๔ เพ่งกสิณ	เป็นวิธีการวินิจฉัยและรักษาโรค โดยการใช้สมาธิขั้นสูงของผู้ที่ผ่านการฝึกจิต
๕.๕ แมะ	เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยโรค โดยการใช้นิ้วมือแตะลงบนชีพจรตรงบริเวณเส้นเลือดแดงที่จุดรวมเส้นเลือด เช่น การแตะเส้นพระเมรุบริเวณข้อเท้า เพื่อวินิจฉัยการไหลเวียนของเลือดลม
๕.๖ จับชีพจร	เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยโรค โดยการใช้นิ้วมือแตะและกดเบาๆ ลงบนเส้นเลือดแดงบางเส้น เช่น เส้นเลือดแดงที่ข้อมือ ข้อพับ ลำคอ ข้อเท้า เพื่อประเมินกำลังของเลือดลมหรือวินิจฉัยโรคหรืออาการเจ็บป่วย[๙]
๕.๗ ดูเมื่อ ดูยาม	เป็นพิธีกรรมการทำนายดวงชะตาหรือทำนายทายทักปัญหาความเจ็บป่วยและหาฤกษ์ยามในการทำพิธีกรรมต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในวิถีชีวิตหรือประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ให้อยู่เย็นเป็นสุข พ้นจากภยันตรายจากโรคภัยไข้เจ็บ (ดูเมื่อและทำนายฤกษ์ยาม) แหล่งสืบทอดความรู้มาจากพื้นที่ภาคเหนือ[๑๒]

๖. ด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ๙ กรรมวิธี ดังนี้

กรรมวิธี	คำอธิบาย
๖.๑ เช็ด	เป็นวิธีการตรวจวินิจฉัยและรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยน้ำมนต์และใบไม้ เช่น ใบพลู ใบผักดีด เป็นต้น โดยการลูบไปตามอวัยวะบริเวณที่มีอาการเจ็บปวดหรือบวม การวินิจฉัย ดูได้จากลักษณะใบไม้หลังการลูบหรือใบไม้ที่ติดค้างอยู่ เกิดจากคุณผีคุณไสย การรักษาจะใช้ในกรณีที่อาการเจ็บป่วยไม่มาก เช่น อาการปวดเมื่อยจากการเดินของเลือดลมไม่สะดวก ลมเข้าเส้น เอ็นขี่กัน เป็นต้น[๒]
๖.๒ แหก	เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้อุปกรณ์ในการแหกขูดลงบนบริเวณที่เชื่อว่ามีพิษอยู่ พร้อมทั้งบริกรรมและเสกคาถาใส่อุปกรณ์ เพื่อไล่พิษออกจากร่างกาย[๑๕]
๖.๓ จอบเลือด	เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้เขาสัตว์ เช่น เขาแพะ เขาควาย เป็นต้น วางครอบบริเวณที่ถูกสัตว์พิษกัด งูกัด แล้วใช้ปากดูดบริเวณปลายเขาสัตว์ และอุดรูเขาสัตว์ด้วยชันโรงหรืออื่นๆ เลือดก็จะซึมออกมา ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ นาที จึงหยุด เพื่อลดอาการปวด ถอนพิษ
๖.๔ จูบเลือด	*ความหมายเช่นเดียวกับ ๖.๓* เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้เขาสัตว์ เช่น เขาแพะ เขาควาย เป็นต้น วางครอบบริเวณที่ถูกสัตว์พิษกัด งูกัด แล้วใช้ปากดูดบริเวณปลายเขาสัตว์ และอุดรูเขาสัตว์ด้วยชันโรงหรืออื่นๆ เลือดก็จะซึมออกมา ปล่อยทิ้งไว้ประมาณ ๑๐ นาที จึงหยุด เพื่อลดอาการปวด ถอนพิษ
๖.๕ กรอกเลือด	เป็นวิธีการรักษา โดยการกรีดหรือสักผิวหนังให้บาดเพียงเล็กน้อย ให้เลือดออกมา ใช้ถ้วยแก้วที่ไล่ลมแล้ววางปากแก้วครอบบริเวณที่บาดนั้น เลือดก็จะซึมออกมา พอได้เลือดพอสมควรแล้ว จึงหยุดและห้ามเลือด เพื่อบรรเทาอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ ดูดพิษออกจากร่างกาย กระตุ้นให้เลือดไหลเวียนดีขึ้น
๖.๖ บ่งต้อ	เป็นวิธีการรักษาอาการหรือความผิดปกติของดวงตา เช่น ต้อเนื้อ ต้อลม อาการแสบตา จอประสาทตาเสื่อม และอาการอื่น ๆ โดยการใช้หนามหวายขม ดึงเส้นใยที่เกิดขึ้นในจุดรอยโรคที่อยู่บริเวณแผ่นหลังของผู้ป่วยโดยมิได้กระทำใดๆ ต่อดวงตา
๖.๗ ตัดต้อ	เป็นวิธีการรักษาต้อเนื้อ โดยการนำกะลาตาเดียวมาวางครอบบนดวงตา แล้วนำชิ้นเนื้อหมูหรือเนื้อวัว มาวางบนกะลาตาเดียวแล้วตัดชิ้นเนื้อบนกะลา ๓ ครั้ง และใช้คาถากำกับ ซึ่งผู้ป่วยต้องมา ๓ วันติดต่อกัน มักทำตอนเย็นและเวลาเดียวกัน วันสุดท้ายให้นำกล้วยใส่บาตรหรือนำไปวัด
๖.๘ สัก	เป็นวิธีการรักษา โดยการใช้ของแหลมทิ่มตามร่างกายและบริกรรมคาถาพร้อมลงอักขระ เพื่อเป็นสิริมงคลและป้องกันภยันตรายจากสัตว์พิษ เช่น ป้องกันงูกัดหรือสัตว์อื่นๆ กัด เป็นต้น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงการสักเพื่อความสวยงาม
๖.๙ ฝังดิน/ฝังทราย	เป็นวิธีการรักษา โดยการขุดหลุมบริเวณดินหรือทรายแล้วให้ผู้ป่วยนอน จากนั้นถมดินหรือทรายให้ทั่วร่างกายยกเว้นส่วนหัว บางกรณีมีการใช้สมุนไพรร่วมด้วย เช่น ใบขี้เหล็กปูพื้นก่อนนอน หญ้าคาเผาในหลุมก่อนฝังดิน เป็นต้น เชื่อว่าดินหรือทรายสามารถดูดเอาสิ่งที่ไม่ดีออกจากร่างกายได้ เป็นวิธีการฟื้นฟูผู้ป่วยอัมพฤกษ์ อัมพาต ทำให้กล้ามเนื้อลดอาการเกร็งตัว ระบบไหลเวียนของเลือดและลมดีขึ้น พบวิธีการดังกล่าวได้ทุกภาค ในบางพื้นที่ใช้รักษาหรือกำจัดพิษที่เกิดจากการกินเห็ดพิษหรือต่อต่อย

บรรณานุกรม

๑. อุษา กลิ่นหอม พะยอม ดีน้อย และเมธี ศรีไชยวงศ์. การจัดการฐานข้อมูลองค์ความรู้การนวดแบบพื้นบ้านเพื่อการจัดทำตำราการนวดพื้นบ้านเบื้องต้น ๔ ภาค ตามภูมิปัญญาของหมอพื้นบ้าน กรณีนวดพื้นบ้านภาคเหนือ.ม.ป.ท. : สำนักการแพทย์พื้นบ้านไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก; ๒๕๔๗.

๒. ดารณี อ่อนชมจันทร์ และคณะ. การนวดพื้นบ้านไทย ชุดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านสุขภาพ ๖. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก; ๒๕๔๘.

๓. พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสภา พ.ศ.๒๕๕๙ เนื่องในโอกาสมหามงคลเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติครบ ๗๐ ปี ๙ มิถุนายน ๒๕๕๙. นนทบุรี : โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ; ๒๕๖๐.

๔. อัมพฤกษ์-อัมพาต! เชิญทางนี้ นวดเท้าเหยียบไฟ เกาะพะงัน ศาสตร์กดจุดหาย. ๓ ก.ย. ๒๕๖๐. ไทยรัฐออนไลน์. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๖๒]. เข้าถึงได้จาก : https://www.thairath.co.th/news/local/south/๑๐๕๘๗๒๗.

๕. การเหยียบฉ่า. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒]. ในแหล่งเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิถีชีวิตชุมชนวัดเกาะหงส์[อินเทอร์เน็ต].นครสวรรค์: ม.ป.ท.[ประมาณ ๑ น.] จาก : http://www.chaiwbi.com/kohhong/๓๐๒๑.html.

๖. อรพินท์ ครุฑจับนาค และจิราภรณ์ บุญมาก.บันทึกภูมิปัญญา : ตบเหล็กแดง กรณีหมอสมบัติ วงษ์ขำ จังหวัดลพบุรี. วารสารการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. ๒๕๕๗ ; ๑๒(๓) : หน้า ๒๕๗-๒๖๑.

๗. ดา ไกลถิ่น. การไหว้ผีฟ้า [อินเทอร์เน็ต].พะเยา: ม.ป.พ.; ม.ป.ป. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒] . จาก : http://biodiversity.forest.go.th/TK/index.php?option=com_zoo&task=item&item_id=๘๘๙&Itemid=๒๔.

๘. กระทรวงวัฒนธรรม. รำแม่มด[อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพมหานคร :; ๒๕๕๙. [สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม ๒๕๖๒]. จาก : https://www.m-culture.go.th/young/ewt_news.php?nid=๖๖๓.

๙. รุจินาถ อรรถสิษฐ. ขวัญ : ชีวิตของคนไทย. นนทบุรี : กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก; ๒๕๔๘.

๑๐. สารภี ขาวดี. บทบาทหน้าที่ของพิธีกรรม“การโจลมะม็วด”ต่อชุมชนเขมร จ.สุรินทร์ .วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. 2555 ; 8(1) :หน้า ๑๕๓ – ๑๙๖.

๑๑. ยิ่งยง เทาประเสริฐ. ตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เล่ม ๑. เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ; ๒๕๔๖

๑๒. ยิ่งยง เทาประเสริฐ. ตำราการแพทย์พื้นบ้านล้านนา เล่ม ๒ การดูแลรักษาสุขภาพด้วยวิธีการทางกายบำบัดของระบบการแพทย์พื้นบ้านล้านนา(หมอเมือง). เชียงราย : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ; ๒๕๔๖

๑๓. รัชนีกร ไวกล้า. ภูมิปัญญาท้องถิ่นและการอนุรักษ์ประเพณีการเหยาของชาวภูไท. วารสารศิลปการจัดการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สาขารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. ๒๕๖๒ ; ๓(๑) : หน้า ๕๓ – ๖๘.

๑๔. พจนานุกรมศัพท์แพทย์และเภสัชกรรมแผนไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๖.พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ; ๒๕๕๘.

๑๕. สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก. คู่มือประชาชนในการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์ ; ๒๕๔๗.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ๑ คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒ เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือ ลักษณะ ประเภทกรรมวิธีการแพทย์แผนไทย

ภาคผนวก ๒ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

ภาคผนวก ๓ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

ภาคผนวก ๔ แบบคำของเสนอรายชื่อรับรองหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๑)

ภาคผนวก ๕ แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๒)

ภาคผนวก ๖ แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ.๓)

ภาคผนวก ๗ แบบทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน (แบบ ม.บ.๔)

ภาคผนวก ๘ แบบใบรับรองแพทย์

ภาคผนวก ๙ แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง

ภาคผนวก ๑๐ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

ภาคผนวก ๑๑ คู่มือการใช้รูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรอง

ภาคผนวก ๑๒ ตัวอย่างรูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรอง

ภาคผนวก ๑๓ หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน

สำเนา

คำสั่งกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
ที่ ๙๖๓/๒๕๖๒
เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

โดยที่เป็นการสมควรแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

อาศัยอำนาจตามข้อ ๒๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก จึงได้ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำคู่มือลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยมีองค์ประกอบ หน้าที่และอำนาจ ดังนี้

ข้อ ๑ องค์ประกอบ

๑.๑ อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ที่ปรึกษา
๑.๒ นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์ รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ประธาน
๑.๓ นางเสาวณีย์ กุลสมบูรณ์ นักวิชาการอิสระ	คณะทำงาน
๑.๔ นางอุษา กลิ่นหอม นักวิชาการอิสระ	คณะทำงาน
๑.๕ นางดารณี อ่อนชมจันทร์ นักวิชาการอิสระ	คณะทำงาน
๑.๖ นายยงศักดิ์ ตันติปิฎก นักวิชาการอิสระ	คณะทำงาน
๑.๗ นายชาญวุฒิ พันธุ์สายศรี ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย	คณะทำงาน
๑.๘ นายบุญเลิศ สำราญบำรุง ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย	คณะทำงาน
๑.๙ ผู้อำนวยการกองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๑๐ นางมาลา สร้อยสำโรง แพทย์แผนไทยชำนาญการ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน

๑.๑๑ นายนิเวศ....

๑.๑๑	นายนิเวศ บวรกุลวัฒน์ แพทย์แผนไทยปฏิบัติการ สถาบันการแพทย์แผนไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๑๒	นายภานุวัฒน์ โพดนิ่ม นิติกรชำนาญการ กลุ่มกฎหมายและจริยธรรม กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน
๑.๑๓	นายสมัคร สมแวง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	คณะทำงาน และเลขานุการ
๑.๑๔	นางสาวอังคณา บุญทวี นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑.๑๕	นางสาววิจิตรา กุกำจัด นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก	ผู้ช่วยเลขานุการ

ข้อ ๒ หน้าที่และอำนาจ

๒.๑ จัดทำคู่มืออธิบายลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๒.๒ ปฏิบัติการอื่น ตามที่อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

(นายมรุต จิรเศรษฐสิริ)
อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ร่าง.....
พิมพ์.....
ทาน.....
ตรวจ.....
30

ภาคผนวก ๒ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

หน้า ๑

เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๔๖ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข

ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๑ วรรคหนึ่ง (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข จึงออกระเบียบไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับนับแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในระเบียบนี้

“หมอพื้นบ้าน” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน ซึ่งได้รับหนังสือรับรองตามระเบียบนี้

“หนังสือรับรอง” หมายความว่า หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด หรือคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร แล้วแต่กรณี

“กรรมการ” หมายความว่า กรรมการ หรือกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ตามระเบียบนี้

“อธิบดี” หมายความว่า อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

“กรม” หมายความว่า กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

“ปลัดกระทรวง” หมายความว่า ปลัดกระทรวงสาธารณสุข

“รัฐมนตรี” หมายความว่า รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ข้อ ๔ ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รักษาการ และวินิจฉัยชี้ขาดในการปฏิบัติตามระเบียบนี้ และคำวินิจฉัยให้ถือเป็นที่สุด

หมวด ๑
การรับรองหมอพื้นบ้าน

ข้อ ๕ ผู้ได้รับการเสนอชื่อต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

(๑) อายุไม่น้อยกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(๒) มีภูมิลำเนาในพื้นที่ที่ได้รับการเสนอรายชื่อมาเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าสิบปี

(๓) มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน

(๔) ไม่เป็นคนวิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านประกาศกำหนด

(๕) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทยหรือการรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบนี้

(๖) ไม่เป็นผู้ประพฤติเสื่อมเสียซึ่งคณะกรรมการหมอพื้นบ้านเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของการเป็นหมอพื้นบ้าน หรือเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพการแพทย์แผนไทย

ข้อ ๖ ผู้มีสิทธิเสนอ

(๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

การเสนอตามวรรคหนึ่ง ให้เสนอผู้มีภูมิลำเนา และใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอด กันมานานไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน ตามข้อ ๕ (๒) และ (๓) ซึ่งอยู่ในพื้นที่

ข้อ ๗ การเสนอให้รับรองหมอพื้นบ้าน ให้เสนอโดยวิธีการ ดังนี้

(๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ให้ยื่นคำขอเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่พิจารณามีมติที่เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังอำเภอที่ตั้ง

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ยื่นคำขอเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงานการประชุมของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พิจารณา มีมติที่เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ไปยังหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

ให้อำเภอ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหนังสือเสนอรายชื่อ คำขอเสนอรายชื่อพร้อมเอกสารหลักฐาน ตาม (๑) หรือ (๒) ไปยังหน่วยงานตามข้อ ๘

แบบคำขอเสนอรายชื่อ ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๘ การเสนอให้การรับรองตามข้อ ๗ ให้ยื่นต่อหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดดังต่อไปนี้

(๑) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รับรองได้ในเขตกรุงเทพมหานคร

(๒) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รับรองได้ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ

(๓) หน่วยงานอื่นใด ตามที่รัฐมนตรีประกาศกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๙ ให้หน่วยงาน ตามข้อ ๘ ตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม และความครบถ้วนถูกต้องของคำขอและเอกสารหลักฐานต่าง ๆ หากเห็นว่าเป็นไปตามที่ระเบียบกำหนด ให้นำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณาให้ความเห็น

กรณีพบว่าการเสนอผู้ได้รับการเสนอ ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้าม หรือคำขอหรือเอกสารหลักฐานไม่ครบถ้วนหรือไม่ถูกต้อง ให้มีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งผู้เสนอแก้ไขให้ถูกต้องภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่น้อยกว่าสามสิบวัน และหากพ้นระยะเวลาที่กำหนดให้ถือว่าละทิ้งการขอเสนอตามคำขอ

ข้อ ๑๐ ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อรับรองผู้ได้รับการเสนอชื่อ จะต้องคำนึงถึงสิ่งดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

(๑) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(๒) ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๓) การไม่เรียกร้องใช้จ่ายในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) การเป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนในชุมชน

(๕) คุณธรรม และจรรยาบรรณ

(๖) องค์ประกอบอื่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของชุมชน

ข้อ ๑๑ เมื่อคณะกรรมการพิจารณาเห็นว่าผู้ได้รับการเสนอชื่อสมควรได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ให้หน่วยงาน ตามข้อ ๘ ออกหนังสือรับรองโดยไม่ชักช้า

การพิจารณารับรองตามวรรคหนึ่ง คณะกรรมการอาจกำหนดข้อจำกัดหรือเงื่อนไขในการรับรองหมอพื้นบ้านด้วยก็ได้

กรณีคณะกรรมการพิจารณาเห็นสมควรไม่ให้การรับรองบุคคลใด ให้หน่วยงานมีหนังสือลงทะเบียนทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งให้ผู้เสนอและผู้ได้รับการเสนอทราบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่คณะกรรมการมีมติ

ข้อ ๑๒ ผู้เสนอหรือผู้ได้รับการเสนอรายชื่อสามารถอุทธรณ์เป็นหนังสือ โดยยื่นด้วยตนเองหรือส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งตามข้อ ๑๑ และตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในระเบียบนี้

หน้า ๔
เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๔๖ ง ราชกิจจานุเบกษา ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๒

หมวด ๒
คณะกรรมการ

ส่วนที่ ๑
คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน

ข้อ ๑๓ ให้มีคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน ประกอบด้วย

(๑) ปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นประธานกรรมการ

(๒) อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพ อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา และนายกสภาการแพทย์แผนไทย

(๔) กรรมการซึ่งเป็นคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะหรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้ง สาขาละหนึ่งคน

(๕) กรรมการซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งจากหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมี ผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ให้การอบรม จำนวนหนึ่งคน

(๖) กรรมการซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ด้านเภสัชกรรมไทย ด้านการผดุงครรภ์ ด้านการนวดไทย และด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวนหนึ่งคน

(๗) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกินห้าคน อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยด้านนิติศาสตร์ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษาหรือวิจัย และด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๘) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ปลัดกระทรวงสาธารณสุขแต่งตั้ง จำนวนสามคน

ให้รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่อธิบดีมอบหมายเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดจำนวนสองคนเป็นผู้ช่วยเลขานุการ โดยต้องเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายหนึ่งคน

ข้อ ๑๔ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) จัดทำเสนอนโยบาย แผน และยุทธศาสตร์เกี่ยวกับภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ต่อรัฐมนตรี

(๒) เสนอมาตรการในการศึกษา วิจัย พัฒนาและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และหมอพื้นบ้านในระบบบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุข ต่อรัฐมนตรี กระทรวงสาธารณสุข สภาการแพทย์แผนไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(๓) ประกาศกำหนด

(ก) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

(ข) หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข และมาตรฐานความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(ค) จรรยาบรรณ และข้อจำกัด และเงื่อนไขความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) จัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านของประเทศ

(๕) พิจารณาวินิจฉัยอุทธรณ์การไม่รับรอง การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

(๖) ออกประกาศต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามระเบียบนี้

(๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่รัฐมนตรีมอบหมาย

ส่วนที่ ๒
คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด

ข้อ ๑๕ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด ประกอบด้วย

(๑) รองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมาย เป็นประธานกรรมการ

(๒) นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัด เป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย ท้องถิ่นจังหวัด วัฒนธรรมจังหวัด ผู้แทนสภาองค์กรชุมชนจังหวัด และผู้แทนสภาการแพทย์แผนไทย

(๔) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เลือกกันเองให้เหลือสามคน อย่างน้อยต้องมาจากเทศบาล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้นและองค์การบริหารส่วนตำบล แห่งละหนึ่งคน

(๕) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง จากคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะ หรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทยหรือสาขา

การแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สาขาละหนึ่งคน

(๖) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม จำนวนหนึ่งคน

(๗) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย ด้านเวชกรรมไทย ด้านเภสัชกรรมไทย ด้านการผดุงครรภ์ ด้านการนวดไทย และด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวนหนึ่งคน

(๘) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถและความเชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกินห้าคน อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยด้านนิติศาสตร์ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษาหรือวิจัย และด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๙) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจำนวนสามคน

ให้หัวหน้ากลุ่มงานการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสังกัดเป็นผู้ช่วยเลขานุการจำนวนสองคน

ข้อ ๑๖ คณะกรรมการมีหน้าที่และอำนาจ ดังต่อไปนี้

(๑) ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านในระบบบริการสาธารณสุข ภายในเขตจังหวัด

(๒) พิจารณาเสนอให้การรับรอง การออกหนังสือรับรอง และต่ออายุหนังสือรับรอง

(๓) สำรวจ รวบรวม และจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน ภายในเขตจังหวัด

(๔) ควบคุม กำกับ และดูแลการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านภายในเขตจังหวัด

(๕) เสนอให้พักใช้หนังสือรับรอง เป็นระยะเวลาไม่เกินสองปี หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

(๗) ปฏิบัติการอื่นตามที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านมอบหมาย

ส่วนที่ ๓
คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร

ข้อ ๑๗ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย

(๑) ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นประธานกรรมการ

(๒) รองอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกที่อธิบดีมอบหมายเป็นรองประธาน

(๓) กรรมการโดยตำแหน่ง ประกอบด้วย อธิบดีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น อธิบดีกรมส่งเสริมวัฒนธรรม เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา นายกสภาการแพทย์แผนไทย ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) ผู้อำนวยการสำนักการแพทย์ และผู้อำนวยการกองศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมการท่องเที่ยว ในสังกัดกรุงเทพมหานคร

(๔) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะหรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทย หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน สาขาละหนึ่งคน

(๕) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม จำนวนหนึ่งคน

(๖) กรรมการซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยด้านเวชกรรมไทย ด้านเภสัชกรรมไทย ด้านการผดุงครรภ์ ด้านการนวดไทย และด้านการแพทย์พื้นบ้านไทย ด้านละหนึ่งคน และผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์ จำนวนหนึ่งคน

(๗) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญ จำนวนไม่เกินห้าคน อย่างน้อยต้องประกอบไปด้วยด้านนิติศาสตร์ ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ด้านการศึกษาหรือวิจัย และด้านสังคมศาสตร์ หรือด้านอื่นที่เกี่ยวข้อง

(๘) กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้านที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งจำนวนสามคน

ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและอธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในสังกัดเป็นกรรมการและเลขานุการร่วมกันหน่วยละหนึ่งคน และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่ในสังกัดเป็นผู้ช่วยเลขานุการอีกหน่วยละหนึ่งคน

ข้อ ๑๘ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มีอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในข้อ ๑๖

ส่วนที่ ๔
การประชุมของคณะกรรมการ

ข้อ ๑๙ ในกรณีที่ไม่สามารถแต่งตั้งกรรมการให้ครบถ้วนได้ ตามที่กำหนดในข้อ ๑๕ หรือข้อ ๑๗ ให้ถือว่าคณะกรรมการมีองค์ประกอบหรือมีจำนวนเท่าที่ได้รับการแต่งตั้ง

ข้อ ๒๐ การประชุมคณะกรรมการต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ในการประชุมคณะกรรมการ ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการเป็นประธานในที่ประชุม ในกรณีที่ประธานกรรมการและรองประธานกรรมการ

ไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม

การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ในการประชุมถ้ามีการพิจารณาเรื่องที่กรรมการผู้ใดมีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้กรรมการผู้นั้นแจ้งคณะกรรมการทราบ และไม่มีสิทธิเข้าร่วมประชุมในเรื่องนั้น

ข้อ ๒๑ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด และคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร จัดให้มีการประชุมอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบนี้

ข้อ ๒๒ ให้นำความในข้อ ๒๐ มาใช้บังคับแก่การประชุมของคณะอนุกรรมการโดยอนุโลม

ข้อ ๒๓ ให้คณะกรรมการ อนุกรรมการ หรือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง มีสิทธิได้รับค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามอัตราที่กระทรวงการคลังกำหนด

ในกรณีที่มีความจำเป็นต้องกำหนดอัตราค่าตอบแทน ค่าใช้จ่ายในการเดินทาง หรือค่าใช้จ่ายอื่น ๆ นอกจากที่กระทรวงการคลังกำหนดตามวรรคหนึ่ง ให้ขอทำความตกลงกับกระทรวงการคลัง

ส่วนที่ ๕
คุณสมบัติและลักษณะต้องห้าม

ข้อ ๒๔ คุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการ ต้องดังต่อไปนี้

(๑) กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) - (๘) ข้อ ๑๕ (๔) - (๙) และข้อ ๑๗ (๔) - (๘) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามทั่วไป

(ก) อายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์

(ข) เป็นผู้เคยถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาต ตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพ หรือหนังสือตามระเบียบที่ได้รับการแต่งตั้ง แล้วแต่กรณี

(ค) ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

(๒) กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๕) และ (๖) ข้อ ๑๕ (๖) และ (๗) และข้อ ๑๗ (๕) และ (๖) ต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามเฉพาะ

(ก) เป็นผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย หรือผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยประยุกต์

(ข) ไม่เป็นผู้ประพฤติเสียหายซึ่งคณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(ค) ไม่เคยต้องโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในคดีที่คณะกรรมการสภาการแพทย์แผนไทยเห็นว่าจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ

(ง) ไม่เป็นผู้วิกลจริต จิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ หรือไม่เป็นโรคที่กำหนดไว้ในข้อบังคับสภาการแพทย์แผนไทย

(๓) กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๕) ข้อ ๑๕ (๖) และข้อ ๑๗ (๕) ต้องเป็นหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม

หมวด ๓
การดำรงตำแหน่ง และการพ้นจากตำแหน่ง

ข้อ ๒๕ กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) - (๘) ข้อ ๑๕ (๔) - (๙) และข้อ ๑๗ (๔) - (๘) มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปีนับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง อาจได้รับแต่งตั้งอีกแต่จะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้

ในกรณีที่กรรมการตามวรรคหนึ่งพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระ ให้แต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามเป็นกรรมการแทน ให้ผู้ได้รับการแต่งตั้งแทนตำแหน่งที่ว่างอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนดำรงตำแหน่งแทน

เมื่อครบกำหนดวาระในวรรคหนึ่ง หากยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้กรรมการซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้นปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่ากรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ในระหว่างที่กรรมการพ้นจากตำแหน่งไม่ว่าด้วยเหตุใด และยังมิได้มีการแต่งตั้งกรรมการขึ้นใหม่ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด และคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานครประกอบด้วยกรรมการเท่าที่เหลืออยู่

ข้อ ๒๖ ให้กรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) - (๘) ข้อ ๑๕ (๔) - (๙) และข้อ ๑๗ (๔) - (๘) พ้นจากตำแหน่งเมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) เป็นบุคคลล้มละลาย

(๔) ขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในข้อ ๒๔

และกรรมการ ตามข้อ ๑๓ (๔) และ (๕) ข้อ ๑๕ (๕) และ (๖) และข้อ ๑๗ (๔) และ (๕) พ้นจากการเป็นกรรมการเมื่อพ้นจากการเป็นคณบดี หรือหัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีฐานะเทียบเท่าคณะหรือหัวหน้าภาควิชาที่ผลิตบัณฑิตสาขาการแพทย์แผนไทย หรือสาขาการแพทย์แผนไทยประยุกต์ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและสถาบันอุดมศึกษาของเอกชนที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันอุดมศึกษาเอกชน หรือหัวหน้าสถาบันหรือสถานพยาบาลที่สภาการแพทย์แผนไทยรับรองโดยมีผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทยซึ่งได้รับอนุญาตให้ถ่ายทอดความรู้เป็นผู้ให้การอบรม

ข้อ ๒๗ ให้กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุขมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินการ สนับสนุนการดำเนินการเกี่ยวกับส่งเสริม การศึกษาวิจัย และการพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย การรับรองหมอพื้นบ้าน การจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้าน การสนับสนุนงบประมาณ และรับผิดชอบในงานธุรการและงานวิชาการของคณะกรรมการต่าง ๆ

หมวด ๔
การส่งเสริมและดูแลสุขภาพ ของประชาชนในท้องถิ่น และหน้าที่ของหมอพื้นบ้าน

ข้อ ๒๘ หมอพื้นบ้านต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา และจะต้อง

(๑) เป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมาที่ได้รับการรับรอง

(๒) ใช้ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการรักษาโรคอย่างเต็มความสามารถ

(๓) ไม่ใช้ความรู้ความสามารถที่ได้รับการรับรองโดยมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือทางพาณิชย์ หรือไม่เรียกร้องค่ารักษา หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) ใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะภายในเขตพื้นที่ชุมชนท้องที่ที่ได้รับการรับรองหรือมีภูมิลำเนาหรือมีถิ่นที่อยู่ที่ได้รับการรับรอง

ข้อ ๒๙ หมอพื้นบ้านควรถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง และให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงาน การศึกษาวิจัย และการพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา ในระบบบริการสาธารณสุขของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข และสภาการแพทย์แผนไทย ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ตามความจำเป็นและเหมาะสม โดยไม่ขัดต่อวิถีชีวิตตามวัฒนธรรม และความเชื่อของตนที่สืบทอดมา

ข้อ ๓๐ หมอพื้นบ้านต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน และต้องเก็บรักษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับการตรวจสอบหรือค้นหาได้ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่าห้าปี

แบบทะเบียนตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

หมวด ๕
หนังสือรับรอง อายุหนังสือรับรอง การต่ออายุ และการออกใบแทน

ข้อ ๓๑ หนังสือรับรองมีอายุห้าปีนับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง

แบบหนังสือรับรองให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๓๒ ก่อนออกหนังสือรับรองให้แก่หมอพื้นบ้าน ให้กรมหรือหน่วยงานจัดให้มีการอบรมความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา และจรรยาบรรณและกฎหมาย หรือวิชาหรือความรู้อื่นที่เกี่ยวข้อง

ข้อ ๓๓ ให้หมอพื้นบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน และให้หน่วยงานนำเสนอคณะกรรมการเพื่อพิจารณา

กรณียื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่

แบบคำขอต่ออายุให้เป็นไปตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ข้อ ๓๔ กรณีที่หมอพื้นบ้านได้ขอต่ออายุหนังสือรับรอง และอยู่ระหว่างดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จให้ถือว่าบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้านจนกว่าหน่วยงานจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

ข้อ ๓๕ หมอพื้นบ้านผู้ใดทำหนังสือรับรองสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานดังนี้ประกอบด้วย

(๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้ หรือหนังสือสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว

(๒) หนังสือรับรองถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือสำเนาหนังสือรับรอง ในกรณีถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือ

(๓) หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน ในกรณีสูญหาย

(๔) หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี)

ให้หน่วยงานดำเนินการในการออกใบแทนหนังสือรับรองให้แก่หมอพื้นบ้าน โดยประทับคำว่า “ใบแทน” ด้วย “สีแดง” ที่บริเวณด้านบนของใบแทนหนังสือรับรอง

ข้อ ๓๖ เมื่อสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือหน่วยงานอื่น ออกหนังสือรับรองให้แก่หมอพื้นบ้านแล้ว ให้จัดส่งสำเนาหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านแก่กรมภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ออกหนังสือ

ให้กรมรวบรวมข้อมูลและสำเนาหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเพื่อรายงานต่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน และแจ้งให้สภาการแพทย์แผนไทยทราบโดยไม่ชักช้า

หมวด ๖
การพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง

ข้อ ๓๗ หมอพื้นบ้านรายใด ซึ่งขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้ ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นให้หน่วยงานเพิกถอนหนังสือรับรอง

ข้อ ๓๘ หมอพื้นบ้านรายใด ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามที่กำหนดในข้อ ๒๘ และข้อ ๓๐ ให้คณะกรรมการเสนอความเห็นต่อหน่วยงานให้พักใช้หนังสือรับรองได้ไม่เกินสองปี หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง โดยให้พิจารณาถึงเจตนา หรือความร้ายแรงที่เกิดขึ้นประกอบด้วย

การพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองให้ทำคำสั่งเป็นหนังสือ โดยระบุข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และเหตุแห่งการมีคำสั่ง

ข้อ ๓๙ ก่อนที่คณะกรรมการเสนอให้หน่วยงานมีคำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง จะต้องให้โอกาสแก่หมอพื้นบ้าน ในการชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐาน เพื่อพิสูจน์ข้อเท็จจริงหรือหักล้าง ข้อกล่าวหาภายในระยะเวลาที่กำหนด แต่ต้องไม่เกินสามสิบวัน

หากพ้นระยะเวลาตามวรรคหนึ่ง หมอพื้นบ้านไม่ชี้แจงข้อเท็จจริงและแสดงพยานหลักฐานภายในระยะเวลาที่กำหนด ให้คณะกรรมการพิจารณาไปตามข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานที่มี

ข้อ ๔๐ กรณีหน่วยงานพิจารณาเห็นว่า พฤติการณ์และการกระทำของหมอพื้นบ้านรายใดเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงอันมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน หรือสาธารณชน และเพื่อมิให้เกิดความเสียหายต่อส่วนรวม หน่วยงานจะมีคำสั่งให้เพิกถอนหนังสือรับรองโดยไม่ต้องปฏิบัติตามข้อ ๓๗ ถึงข้อ ๓๙ ก็ได้

ข้อ ๔๑ ให้หน่วยงานมีหนังสือลงทะเบียนโดยทางไปรษณีย์ตอบรับแจ้งคำสั่งให้หมอพื้นบ้านที่ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองทราบภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้ออกคำสั่ง

กรณีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือหน่วยงานอื่นเป็นผู้ออกคำสั่ง ให้แจ้งการมีคำสั่ง และสำเนาคำสั่งส่งให้กรมภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง และให้กรมรวบรวมข้อมูลแจ้งต่อสภาการแพทย์แผนไทยโดยไม่ชักช้า

ข้อ ๔๒ หมอพื้นบ้านที่ถูกสั่งพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง มีสิทธิยื่นอุทธรณ์ต่อหน่วยงานภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่ง และให้หน่วยงานเสนอต่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้านโดยไม่ชักช้า เพื่อดำเนินการตามหมวด ๗

ข้อ ๔๓ หมอพื้นบ้านซึ่งถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรอง อาจขอรับการรับรองอีกได้เมื่อพ้นสองปีนับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรอง

หมวด ๗
การอุทธรณ์

ข้อ ๔๔ การอุทธรณ์การไม่รับรอง การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรองต้องทำเป็นหนังสือ และอย่างน้อยต้องมีรายการ ดังต่อไปนี้

(๑) วัน เดือน ปี ที่ยื่นอุทธรณ์

(๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้อุทธรณ์

(๓) คำสั่งหรือคำวินิจฉัยอันเป็นเหตุให้อุทธรณ์ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งหรือข้อกฎหมายและเหตุผลที่ยกขึ้นอ้างอิงในคำอุทธรณ์โดยชัดแจ้ง

(๔) ความประสงค์หรือคำขอของผู้อุทธรณ์

(๕) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ประสงค์จะยื่นเอกสารหรือหลักฐานประกอบการพิจารณาอุทธรณ์ ให้ผู้อุทธรณ์ยื่นพร้อมคำอุทธรณ์

ข้อ ๔๕ เมื่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้านพิจารณาแล้วเสร็จ ให้หน่วยงานมีหนังสือทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์ทราบ

คำวินิจฉัยของคณะกรรมการหมอพื้นบ้านให้เป็นที่สุด

ข้อ ๔๖ การดำเนินการใด ๆ ที่ระเบียบนี้ไม่ได้กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขไว้ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองมาใช้บังคับ

บทเฉพาะกาล

ข้อ ๔๗ ให้หน่วยงานนำรายชื่อผู้ได้รับการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบนี้เสนอต่อคณะกรรมการเพื่อพิจารณาในโอกาสแรก

ข้อ ๔๘ เมื่อระเบียบฉบับนี้มีผลใช้บังคับ ให้คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด และคณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

(๑) คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน มีองค์ประกอบ ตามข้อ ๑๓ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และวรรคสอง

(๒) คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด มีองค์ประกอบ ตามข้อ ๑๕ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และวรรคสอง

(๓) คณะกรรมการหมอพื้นบ้านกรุงเทพมหานคร มีองค์ประกอบตามข้อ ๑๗ วรรคหนึ่ง (๑) (๒) (๓) และวรรคสอง

ให้ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ระเบียบใช้บังคับ

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๒
ปิยะสกล สกลสัตยาทร
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ภาคผนวก ๓ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

หน้า ๑

เล่ม ๑๓๖ ตอนพิเศษ ๑๙๙ ง ราชกิจจานุเบกษา ๘ สิงหาคม ๒๕๖๒

ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข

ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒)

พ.ศ. ๒๕๖๒

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขบทเฉพาะกาล ข้อ ๔๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อให้การรับรองหมอพื้นบ้านที่เคยได้รับการรับรองไว้แล้วตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความคล่องตัว และทันต่อสถานการณ์

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขจึงออกระเบียบไว้ ดังนี้

ข้อ ๑ ระเบียบนี้เรียกว่า “ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒”

ข้อ ๒ ระเบียบนี้ให้ใช้บังคับนับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ให้ยกเลิกความในข้อ ๔๗ แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และให้ใช้ความดังต่อไปนี้แทน

“ข้อ ๔๗ ให้หมอพื้นบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ได้รับการรับรองไว้แล้ว เป็นหมอพื้นบ้านตามระเบียบนี้

โดยให้ใช้หนังสือรับรองตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ แทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จนกว่าจะหมดอายุ”

ประกาศ ณ วันที่ ๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

อนุทิน ชาญวีรกูล

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน

เขียนที่.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....
ตำแหน่ง (ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น).....
สถานที่ปฏิบัติงาน.....หมายเลขโทรศัพท์.....
โทรสาร.....e-mail.....

ขอยื่นคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน จำนวน.....ราย (ดังรายนามตามเอกสารแนบ) เพื่อเข้ารับการพิจารณาให้เป็นบุคคลที่ได้รับหนังสือรับรอง ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ.๒๕๖๒ ขอยื่นเอกสารต่อ

☐ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด/กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
☐ ที่ว่าการอำเภอที่ตั้ง

ข้าพเจ้าขอรับรองว่า รายชื่อหมอพื้นบ้านดังกล่าว เป็นผู้มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ.๒๕๖๒ ทุกประการ

ทั้งนี้ ได้แนบสำเนาเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบพิจารณา จำนวน.....ฉบับ ดังต่อไปนี้

๑. รายงานการประชุม (ที่แสดงมติการพิจารณาเห็นชอบให้เสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน)
๒. บัตรประจำตัวแสดงความเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐของ ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน /ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
๓. เอกสารหลักฐานของหมอพื้นบ้านที่เสนอรับการรับรอง
   ☐ บัตรประจำตัวประชาชนของหมอพื้นบ้าน
   ☐ ทะเบียนบ้านของหมอพื้นบ้าน
   ☐ ใบรับรองแพทย์
   ☐ เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน
๔. เอกสารอื่น (ถ้ามี) ระบุ.....
   .....

(ลงชื่อ).....ผู้เสนอ
(.....)
ตำแหน่ง.....

ภาคผนวก ๔ แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

เอกสารประกอบขอรับการพิจารณารับรองหมอพื้นบ้าน

ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว).....นามสกุล.....อายุ.....ปี
เลขบัตรประจำตัวประชาชน.....อยู่บ้านเลขที่.....หมู่.....
ตรอก.....ซอย.....ถนน.....แขวง/ตำบล.....
เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
เบอร์โทรศัพท์.....E-mail.....
มีความประสงค์ขอรับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒
โดยยื่นต่อ ☐ คณะกรรมการหมู่บ้าน.....
☐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....

.....
(.....)
ผู้ขอหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

.....
(.....)
ผู้รับคำขอ

ความเห็นของเจ้าหน้าที่

ได้ตรวจสอบเอกสารประกอบคำขอแล้ว
☐ ครบถ้วน
☐ ไม่ครบถ้วน (ระบุ).....
.....
☐ อื่นๆ (ระบุ).....
.....

(ลงชื่อ).....
(.....)
ตำแหน่ง.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เห็นควร ☐ อนุมัติ
☐ ไม่อนุมัติ เนื่องจาก.....
.....

(ลงชื่อ).....
(.....)
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ตำแหน่ง.....
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

หมายเหตุ

๑. การกรอกรายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้านตามระเบียบนี้ หากมีหลักฐาน เอกสาร ให้แนบกับแบบคำขอเสนอรายชื่อเพื่อขอรับรองเป็นหมอพื้นบ้านไว้ด้วย

๒. ให้จัดทำสำเนาแบบ ม.บ.๑ พร้อมเอกสารหลักฐานประกอบการพิจารณา จำนวน ๑ ชุด มอบให้ผู้ขอหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเก็บไว้เป็นหลักฐานต้นฉบับให้รวบรวมส่งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ตั้ง

ภาคผนวก ๔ แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

รายละเอียดการเป็นหมอพื้นบ้าน

ให้บรรยายโดยละเอียดว่า “ผู้ขอหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านเป็นผู้ซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้านตามวัฒนธรรมของชุมชน สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่า ๑๐ ปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน” หากมีหลักฐานและเอกสาร ให้แนบประกอบคำขอหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านด้วย

๑. ประวัติทั่วไป

๑.๑ การศึกษา

.....

๑.๒ อาชีพ

.....

๒. ประวัติการเป็นหมอพื้นบ้าน

๒.๑ เริ่มเรียนรู้ภูมิปัญญาการแพทย์พื้นบ้าน ปี พ.ศ. .....

เริ่มให้การรักษา ปี พ.ศ. .....รวมระยะเวลาการเป็นหมอพื้นบ้าน.....ปี

สถานที่ให้การรักษา.....

จำนวนผู้ป่วยที่เคยให้การรักษา.....

๒.๒ พิธีหรือกระบวนการในการสืบทอดความรู้ของหมอพื้นบ้าน เช่น พิธีมอบครู หรือการตั้งขันธ์

.....

.....

.....

๒.๓ ความเชี่ยวชาญ/โรคที่มีความชำนาญในการรักษา มีประสบการณ์การรักษา ได้แก่

.....

.....

.....

.....

.....

๓. ความรู้และประสบการณ์ของหมอพื้นบ้านในการดูแลรักษา (จำแนกตามรูปแบบการรักษา หรือองค์ความรู้ในการรักษา)

๓.๑ วิธีการ อุปกรณ์ เครื่องมือ การตรวจร่างกาย และการวินิจฉัยผู้ป่วย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ๔ แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

๓.๒ การรักษา

- ขั้นตอนการรักษา

.....

.....

.....

.....

- วิธีการรักษา (เช่น การใช้ยาสมุนไพร การนวด การใช้น้ำมนต์ หรือการใช้คาถา เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

- รายละเอียดการรักษา ตำรับ ตำรายา วิธีการรักษาที่พร้อมจะเปิดเผย (ยกเว้นตำรับกัญชา โปรดระบุโดยละเอียด)

.....

.....

.....

- ข้อปฏิบัติหรือข้อห้ามสำหรับผู้ป่วย ก่อน/ระหว่าง/หลังการรักษา

.....

.....

.....

- การติดตามผลการรักษา มีการรักษาต่อเนื่องหรือนัดผู้ป่วย การรับผู้ป่วยไว้รักษาดูอาการที่บ้าน

.....

.....

.....

- ค่าใช้จ่ายในการรักษา ค่าครู/ค่าอาหาร/ที่พัก/ค่ายา/ค่าสมนาคุณ

.....

.....

.....

.....

๓.๓ วิธีการประเมินผลการรักษาผู้ป่วย

.....

.....

.....

.....

๓.๔ การให้คำแนะนำสำหรับญาติในการร่วมดูแลสุขภาพผู้ป่วยที่บ้าน

.....

.....

.....

ภาคผนวก ๔ แบบคำขอเสนอรายชื่อหมอพื้นบ้าน (ต่อ) -๔-

๔. การบูชาครู

๔.๑ ขั้นตอนและเครื่องไหว้สำหรับการบูชาครูก่อนและหลังการรักษา

.....

.....

๔.๒ การไหว้ครูประจำทุกปี (เช่น เครื่องไหว้ วันเดือนปีที่กำหนด ขั้นตอน หรือพิธีการ เป็นต้น)

.....

.....

๕. การถ่ายทอดองค์ความรู้ (เช่น การถ่ายทอดความรู้แก่บุตร ศิษย์ หรือประชาชนทั่วไป เป็นต้น)

.....

.....

.....

.....

.....

๖. การจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วย

.....

.....

๗. อื่นๆ (ระบุ)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบคำขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

เขียนที่.....

วันที่..... เดือน..... พ.ศ. .....

๑. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว) ..... นามสกุล ..... อายุ.....ปี
เกิดวันที่..... เดือน..... พ.ศ..... สัญชาติ..... เลขประจำตัวประชาชน.....
อยู่บ้านเลขที่..... หมู่..... ตรอก..... ซอย..... ถนน.....
แขวง/ตำบล..... เขต/อำเภอ..... จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์..... เบอร์โทรศัพท์..... E-mail.....

๒. วุฒิการศึกษา ☐ วุฒิการศึกษาเดิม ☐ วุฒิการศึกษาใหม่ (โปรดระบุ).....

๓. อาชีพ ..... สถานที่ทำงาน .....

๔. มีความประสงค์จะขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน แบบ ม.บ. ๓ หนังสือเลขที่..... คำขอเลขที่.....
ออก ณ วันที่..... เดือน..... พ.ศ..... ผู้ออกหนังสือรับรอง.....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นและเอกสารหลักฐานที่แนบคำขอถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ ..... ผู้ยื่นคำขอ
(.....)

ความเห็นของประธานคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

☐ เห็นควรต่ออายุหนังสือรับรอง
☐ ไม่เห็นควรต่ออายุหนังสือรับรอง เนื่องจาก .....

ลงชื่อ ..... ผู้เสนอรายชื่อ
(.....)

ความเห็นของเจ้าหน้าที่

ได้ตรวจสอบคุณสมบัติการขอต่ออายุหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

☐ เห็นควรดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรอง
☐ ไม่เห็นควรดำเนินการต่ออายุหนังสือรับรอง เนื่องจาก.....
☐ อื่นๆ (ระบุ).....

ลงชื่อ ..... ผู้ตรวจสอบ
(.....)
ตำแหน่ง.....

มติและความเห็นของคณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด/กรุงเทพมหานคร

เห็นควร ☐ เสนอให้ต่ออายุ ☐ ไม่ควรต่ออายุ เนื่องจาก .....

ผลการพิจารณา

☐ อนุมัติ ☐ ไม่อนุมัติ เนื่องจาก .....

ลงชื่อ .....ผู้ออกหนังสือรับรอง
(.....)
ตำแหน่ง.....

ภาคผนวก ๖ แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (แบบ ม.บ. ๓)

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ .....
คำขอเลขที่ .....

กระทรวงสาธารณสุข

หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) .....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... อยู่บ้านเลขที่ .....
หมู่ที่ ..... ถนน ..... ตรอก/ซอย .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน โดยการเสนอชื่อของ (คณะกรรมการหมู่บ้าน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) .....(ระบุ).....
ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย .....(ระบุ).....
.....
ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือรับรองฉบับนี้มีอายุการรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อวันที่..... เดือน ..... พ.ศ. .....

รูปถ่าย ๑ นิ้ว

ลงชื่อ .....
(.....)
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา

หมายเหตุ : ให้หมอพื้นบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน หากยื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๓ วรรคสอง

ภาคผนวก ๖ แบบหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

(ด้านหลัง)

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ .....
คำขอเลขที่ .....

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

๑) ส่งเสริมและดูแลร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อตามภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับศรัทธา

ลงชื่อ .....
(.....)
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา

การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่....	**การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่....**	**การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่....**
ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. .....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. .....
ลงชื่อ	ลงชื่อ	ลงชื่อ .....
ตำแหน่ง	ตำแหน่ง	ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง	ผู้ออกหนังสือรับรอง	ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา	ประทับตรา	ประทับตรา
...../...../.....	...../...../.....	...../...../.....

ภาคผนวก ๗ ทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยฯ (แบบ ม.บ. ๔)

ทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ – สกุล..... เพศ..... อายุ..... ปี อยู่บ้านเลขที่ ..... หมู่ที่ ..... หมู่บ้าน ..... ถนน .....
ตรอก/ซอย ..... ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด ..... เบอร์โทรศัพท์ .....
โรคประจำตัว ..... การแพ้ยา/อาหาร .....
น้ำหนัก ..... กิโลกรัม ส่วนสูง ..... เซนติเมตร

ครั้งที่	ว/ ด/ป	อาการเจ็บป่วย	ตรวจร่างกาย	วินิจฉัยโรค	การรักษา	ผลการรักษา	การติดตามผล	หมายเหตุ

ลงชื่อ.....หมอพื้นบ้าน

หมายเหตุ ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๓๐ ระบุว่า หมอพื้นบ้านต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน และต้องเก็บรักษาไว้เป็นข้อมูลสำหรับการตรวจสอบหรือค้นหาได้ เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า ๕ ปี

ภาคผนวก ๘ ใบรับรองแพทย์

ใบรับรองแพทย์

สถานพยาบาลที่ตรวจ.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. .....

ข้าพเจ้า นายแพทย์/แพทย์หญิง.....

ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม เลขที่.....สถานที่ประกอบเวชกรรมหรือสถานที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ที่.....

ได้ตรวจร่างกาย นาย/นาง/นางสาว.....

เลขประจำตัวประชาชน ☐ - ☐☐☐☐ - ☐☐☐☐☐ - ☐☐ - ☐

ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้ .....

โทร..... เมื่อวันที่.....เดือน..... พ.ศ. ..... มีรายละเอียดดังนี้

- น้ำหนักตัว.....กิโลกรัม
- ส่วนสูง..... เซนติเมตร
- ความดันโลหิต.....มิลลิเมตรปรอท
- ชีพจร.....ครั้ง/นาที

สภาพร่างกายทั่วไป อยู่ในเกณฑ์ ☐ปกติ ☐ผิดปกติ (ระบุ).....

ซึ่งบุคคลดังกล่าว ขอรับการตรวจวินิจฉัยว่า ไม่เป็นโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ตามประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่องโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ลงวันที่ ๓๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังต่อไปนี้

(๑) โรคเรื้อนในระยะติดต่อหรือในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจแก่สังคม

(๒) วัณโรคในระยะอันตราย

(๓) โรคเท้าช้างในระยะที่ปรากฏอาการเป็นที่น่ารังเกียจของสังคม

(๔) โรคพิษสุราเรื้อรัง

(๕) โรคติดยาเสพติดให้โทษอย่างร้ายแรง

(๖) โรคอื่นซึ่งคณะกรรมการหมอพื้นบ้านพิจารณาเห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการเป็นหมอพื้นบ้าน

โดยมีผลการตรวจและความเห็นของแพทย์ .....

.....

.....

.....

.....

ลงชื่อ.....แพทย์ผู้ตรวจร่างกาย

(.....)

หมายเหตุ : (๑) ต้องเป็นแพทย์ซึ่งได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม

(๒) ให้แสดงว่าเป็นผู้มีร่างกายสมบูรณ์เพียงใด ใบรับรองแพทย์ฉบับนี้ให้ใช้ได้ ๑ เดือน นับแต่วันที่ตรวจร่างกาย

(๓) ให้ระบุกรณีตรวจพบอาการเจ็บป่วยอื่นๆ เพื่อประกอบการพิจารณา ตาม (๖)

แบบใบรับรองแพทย์นี้ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เมื่อวันที่ ๒ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒

ภาคผนวก ๙ แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรอง

แบบคำขอรับใบแทน
หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

เขียนที่.....
วันที่..... เดือน..... พ.ศ. .....

๑. ข้าพเจ้า (นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ (ระบุ) .....นามสกุล.....
๒. อายุ.....ปี เลขประจำตัวประชาชน.....อาชีพ.....
อยู่บ้านเลขที่.....หมู่..... ตรอก.....ซอย.....ถนน.....
แขวง/ตำบล.....เขต/อำเภอ.....จังหวัด.....
รหัสไปรษณีย์.....เบอร์โทรศัพท์.....E-mail.....
๓. มีความประสงค์ขอรับใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน หนังสือเลขที่.....
ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เนื่องจาก ให้ทำเครื่องหมาย (/) ในช่องสี่เหลี่ยม

☐ สูญหาย
☐ สาระสำคัญในหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านถูกทำลาย

๔. เอกสารหลักฐานที่ใช้ยื่นประกอบคำขอ ให้ทำเครื่องหมาย (/) ในช่องสี่เหลี่ยม

☐ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้
☐ หนังสือรับรองถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือสำเนาหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (กรณีหนังสือรับรองถูกทำลายในสาระสำคัญ)
☐ หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน (กรณีสูญหาย)
☐ หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี) .....

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าข้อความข้างต้นและเอกสารหลักฐานที่แนบคำขอถูกต้องและเป็นความจริงทุกประการ

ลงชื่อ ..... ผู้ยื่นคำขอ
(.....)

หมายเหตุ การยื่นคำขอออกใบแทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ให้ยื่น ณ หน่วยงานที่ออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ดังนี้

(๑) ในต่างจังหวัด ให้ยื่นคำขอ ณ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดที่ออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ซึ่งนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้ออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

(๒) กรณีกรุงเทพมหานคร ให้ยื่น ณ กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งอธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเป็นผู้ออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

ภาคผนวก ๑๐ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

เว็บไซต์กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

ค้นหาได้ที่ ☞ https://www.dtam.moph.go.th/

เลือกเมนู **บริการประชาชน > “การรับรองหมอพื้นบ้าน”**

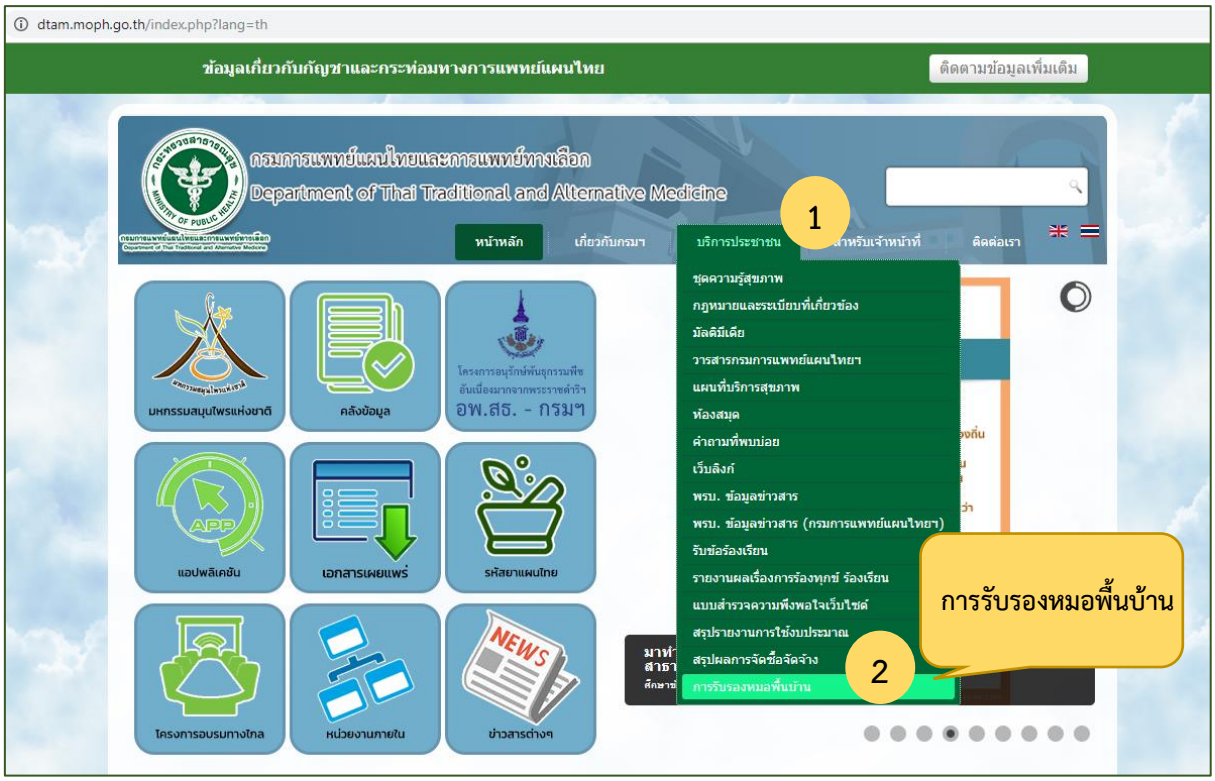

ภาคผนวก ๑๐ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง (ต่อ)

เว็บไซต์กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทยแผนไทยและแพทยพื้นบ้านไทย

ค้นหาได้ที่ ☞ https://indi.dtam.moph.go.th/

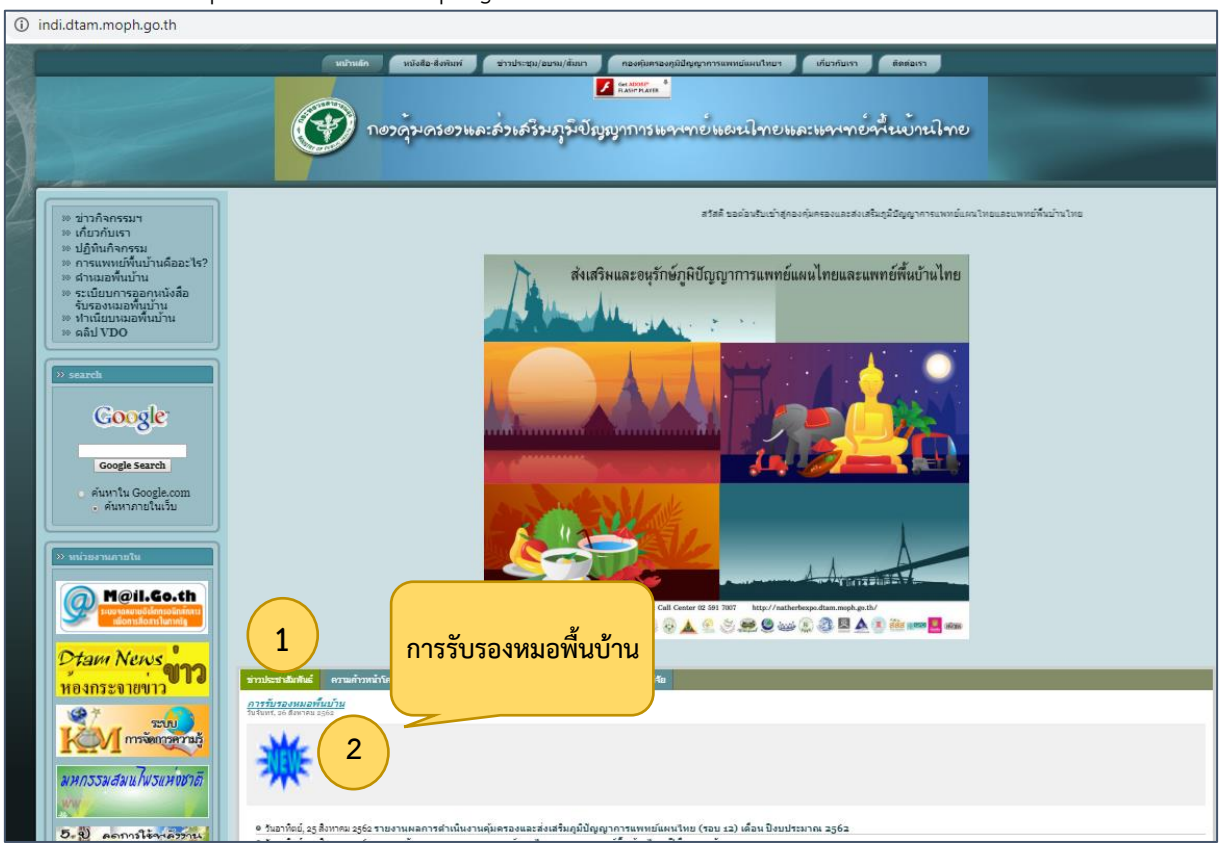

เลือกเมนู **ประชาสัมพันธ์ > “การรับรองหมอพื้นบ้าน”**

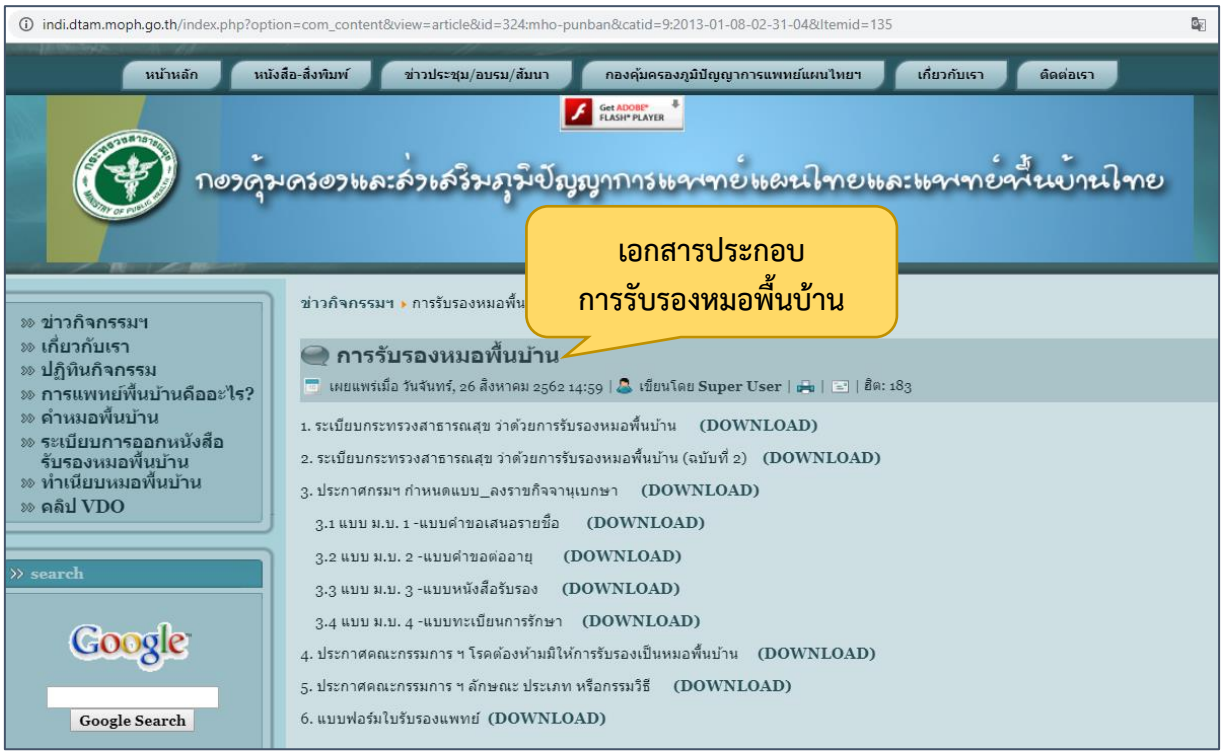

ขั้นตอนการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

การพิมพ์หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน จัดทำขึ้นเพื่อใช้กับโปรแกรม Adobe Acrobat
ทั้ง Adobe Acrobat Reader ๕.๐ ขึ้นไป และ Adobe Acrobat Pro

---

๑. การเปิดไฟล์ **“แบบหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน”** ทำได้ ๒ กรณี คือ

กรณีที่ ๑ เลือกไฟล์ **“แบบหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน”** > คลิ๊กขวา > เลือก open with > เลือกโปรแกรม Adobe Acrobat

กรณีที่ ๒ เปิดโปรแกรม Adobe Acrobat Reader หรือ Adobe Acrobat Pro > เลือกเปิดไฟล์ **“แบบหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน”**

***หมายเหตุ การเปิดไฟล์ที่ถูกต้องจะปรากฏกล่องข้อความสีแดงในส่วนข้อมูลที่จำเป็นต้องกรอก **(ตัวอย่างตามภาคผนวก ๑๒)**

๒. การกรอกข้อมูล ส่วนที่เป็นกรอบสีแดง ต้องใส่ข้อมูลให้ถูกต้องและครบถ้วน

๓. การพิมพ์หนังสือรับรอง ก่อนพิมพ์ทุกครั้งต้องตรวจสอบความถูกต้อง ดังนี้

๓.๑ กรอกข้อมูล หรือ แก้ไข ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

๓.๒ ก่อนสั่งพิมพ์ ให้ตรวจสอบที่ print setup ในเมนูบาร์ โดยให้ตั้งค่าหน้ากระดาษเป็น A๔

๓.๓ เมื่อสั่งพิมพ์ ให้สั่งที่เมนูบาร์ หรือใช้ปุ่มลัด Ctrl+P และตรวจสอบดังนี้

☞ต้องไม่มีการปรับมาตราส่วนของหน้าที่พิมพ์ (page scaling = none)

☞ต้องไม่ใช้ระบบการจัดกลางหรือหมุนหน้าที่พิมพ์อัตโนมัติ (auto rotate and center ✗ ✓)

☞ตรวจสอบ printer properties ให้ใช้กระดาษขนาด A๔ (input paper -> paper size = A๔)

๓.๔ ก่อนพิมพ์ลงกระดาษหนังสือรับรองฉบับจริง ควรทดสอบด้วยกระดาษอื่นก่อนทุกครั้ง เนื่องจากเครื่องพิมพ์บางเครื่องไม่สามารถแก้ไขค่า paper size ได้ ทำให้การพิมพ์ที่ได้เป็นขนาด letter จึงอาจได้ขนาดที่เล็กหรือสั้นกว่าปกติ ดังนั้น ควรทดสอบการพิมพ์ลงกระดาษขาว แล้วทาบดูกับกระดาษจริงว่า “ตรงกับแนวตราครุฑ และการจัดวางเหมาะสมถูกต้องแล้วหรือไม่”

๓.๕ เครื่องพิมพ์แบบฉีดหมึก (Inkjet) จะได้ตัวหนังสือที่ไม่คมชัดและสีหมึกพิมพ์ไม่คงทนถาวร **จึงไม่ควรใช้เครื่องพิมพ์ชนิดนี้**

๓.๖ เครื่องพิมพ์แบบเลเซอร์ (Laserjet) บางเครื่องพิมพ์แล้วตัวหนังสือร่อนไม่ติดบนกระดาษควรทดสอบกับกระดาษที่หนาเท่ากัน หรือกระดาษสำหรับทำปกรายงานแบบแข็งดูก่อน หากพิมพ์ไม่ติดควรเปลี่ยนไปใช้เครื่องพิมพ์อื่น

ภาคผนวก ๑๒ ตัวอย่างรูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน

ด้านหน้า

แบบ ม.บ.๓
หนังสือเลขที่ .....
คำขอเลขที่ .....

หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน

หนังสือรับรองฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อรับรองว่า

(นาย/นาง/นางสาว/อื่นๆ) .....

ถือบัตรประจำตัวประชาชนเลขที่ ..... อยู่บ้านเลขที่ .....
หมู่ที่ ..... ถนน ..... ตรอก/ซอย .....
ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด .....

เป็นผู้ได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน โดยการเสนอชื่อของ (คณะกรรมการหมู่บ้าน/องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) .....
ในลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย .....
.....
ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งออกตามความในมาตรา ๓๓ (๓) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

หนังสือรับรองฉบับนี้มีอายุการรับรองห้าปี นับตั้งแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง และออกให้เมื่อ
วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. .....

รูปถ่าย ๑ นิ้ว

ลงชื่อ .....
(.....)
ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา

หมายเหตุ : ให้หมอพื้นบ้านขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่าเก้าสิบวัน หากยื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการขอให้การรับรองใหม่ ตามระเบียบข้อ ๓๓ วรรคสอง

ภาคผนวก ๑๒ ตัวอย่างรูปแบบการพิมพ์หนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

ด้านหลัง

แบบ ม.บ.๓

หนังสือเลขที่.....

คำขอเลขที่.....

เงื่อนไขหรือข้อจำกัดในการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน
ตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย (ระบุ)

๑) ส่งเสริมและดูแลร่างกาย จิตใจ ซึ่งเป็นความเชื่อตามภูมิปัญญา วิถีวัฒนธรรมที่ได้รับการยอมรับศรัทธา

ลงชื่อ .....

(.....)

ตำแหน่ง .....

ผู้ออกหนังสือรับรอง

ประทับตรา

การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่....	การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่....	การต่ออายุหนังสือรับรอง ครั้งที่....
ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ตั้งแต่วันที่.....เดือน..... พ.ศ. .....
ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ.	ถึงวันที่.....เดือน..... พ.ศ. .....
ลงชื่อ	ลงชื่อ	ลงชื่อ .....
ตำแหน่ง	ตำแหน่ง	ตำแหน่ง .....
ผู้ออกหนังสือรับรอง	ผู้ออกหนังสือรับรอง	ผู้ออกหนังสือรับรอง
ประทับตรา	ประทับตรา	ประทับตรา
...../...../.....	...../...../.....	...../...../.....

ภาคผนวก ๑๓ หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน

ด่วนที่สุด

ที่ สธ ๐๕๑๓/ ว ๔๖๒๗

กรมการแพทย์แผนไทย
และการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข
ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี ๑๑๐๐๐

๒๓ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง แนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม

เรียน นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดทุกจังหวัด

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑ ฉบับ

๒. ประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่องลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑ ฉบับ

๓. ประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่องโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน จำนวน ๑ ฉบับ

๔. ประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่องกำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จำนวน ๑ ฉบับ

ตามที่กระทรวงสาธารณสุข ได้อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ ออกระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ และระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ และได้มีประกาศซึ่งออกโดยอาศัยอำนาจตามระเบียบดังกล่าว ดังนี้

๑. คณะกรรมการหมอพื้นบ้าน ได้มีประกาศ

๑.๑ ประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่อง ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๒ ประกาศคณะกรรมการหมอพื้นบ้าน เรื่อง โรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

๒. อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ได้มีประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เรื่อง กำหนดแบบตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก โดยกลุ่มกฎหมายและจริยธรรมพิจารณาแล้ว เพื่อให้การดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และถูกต้อง จึงขอแจ้งแนวทางการดำเนินการรับรองหมอพื้นบ้าน ดังต่อไปนี้

๑. แนวทาง...

ภาคผนวก ๑๓ หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

๑. แนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน

๑.๑ ให้ผู้ที่ขอรับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ก่อนวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ ซึ่งเป็นวันที่ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับ หากมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่กำหนดในระเบียบดังกล่าว สามารถขอรับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน และได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕

๑.๒ ให้หมอพื้นบ้าน ซึ่งได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน และได้รับหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ เป็นหมอพื้นบ้าน ตามข้อ ๔๗ วรรคหนึ่ง แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๓ ให้หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ซึ่งหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านยังไม่สิ้นอายุ ให้ใช้แทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ จนกว่าจะหมดอายุตามข้อ ๔๗ วรรคสอง แห่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๔ กรณีผู้ได้รับการเสนอรายชื่อให้ได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน หรืออยู่ระหว่างการต่ออายุหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ และคำขอและเอกสารหลักฐานครบถ้วนถูกต้อง ก่อนวันที่ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ มีผลใช้บังคับ ให้ใช้เป็นคำขอและเอกสารหลักฐานประกอบการเสนอให้การรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ซึ่งหากพิจารณาเห็นว่าคำขอ หรือเอกสารหลักฐานยังไม่ครบถ้วนถูกต้องตามที่กำหนดในระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ แก้ไขเพิ่มเติมโดยระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องดำเนินการแก้ไขหรือจัดส่งให้ครบถ้วนถูกต้อง เพื่อประกอบการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน และออกหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

๒. การรับรอง...

ภาคผนวก ๑๓ หนังสือแจ้งเวียนแนวทางการรับรองหมอพื้นบ้าน (ต่อ)

๒. การรับรองหมอพื้นบ้าน ตั้งแต่วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๒ ให้ดำเนินการรับรองตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการรับรองหมอพื้นบ้าน ตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ ดังต่อไปนี้

๒.๑ ต้องมีคุณสมบัติ และไม่มีลักษณะต้องห้ามตามที่ระเบียบกำหนด

๒.๒ หมอพื้นบ้านที่ขอรับการรับรอง ต้องเป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย และไม่เป็นโรคต้องห้ามมิให้รับรองเป็นหมอพื้นบ้าน ตามที่คณะกรรมการหมอพื้นบ้านประกาศกำหนด

๒.๓ การรับรองหมอพื้นบ้าน และการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน ให้เป็นไปตามแบบคำขอ และแบบหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้าน ตามที่กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกประกาศกำหนด

ทั้งนี้ ได้จัดส่งระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ และประกาศต่างๆ รายละเอียดตามสิ่งที่ส่งมาด้วย และสามารถดาวน์โหลดไฟล์เอกสารได้ที่เว็บไซต์กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ที่ : https://indi.dtam.moph.go.th/

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและดำเนินการต่อไป จะเป็นพระคุณ

ขอแสดงความนับถือ

(นายปราโมทย์ เสถียรรัตน์)
รองอธิบดี ปฏิบัติราชการแทนอธิบดี
กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

กลุ่มกฎหมายและจริยธรรม
ฝ่ายพัฒนากฎหมาย
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๙๑ ๗๐๐๗ ต่อ ๓๕๑๕ หรือ ๓๕๑๘
โทรสาร ๐ ๒๙๖๕ ๙๓๗๒
E-mail : phanuwat.p@dtam.mail.go.th

เกร็ดความรู้เพิ่มเติม

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

1 Q : ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. 2562 คืออะไร

A : ระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นระเบียบที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขออก โดยความเห็นชอบของสภาวิชาชีพแพทย์แผนไทย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาเพื่อการรับรองสถานะตัวบุคคลให้เป็นหมอพื้นบ้าน ซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่น ด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชน ที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปีเป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอให้หน่วยงานที่ กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรองตามมาตรา ๓๑ (๗) แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพการแพทย์แผนไทย พ.ศ. ๒๕๕๖

2 Q : ตามบทเฉพาะกาล ข้อ ๔๗ ของระเบียบกระทรวงสาธารณสุขว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒ กล่าวว่าอย่างไร

A : “ ให้หมอพื้นบ้านตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ ที่ได้รับการรับรองไว้แล้ว เป็นหมอพื้นบ้านตามระเบียบนี้ โดยให้ใช้หนังสือรับรองตามระเบียบกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกว่าด้วยการออกหนังสือรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๕๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๕ แทนหนังสือรับรองหมอพื้นบ้านตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรอง หมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ จนกว่าจะหมดอายุ” ตามบทเฉพาะกาล ข้อ ๔๗ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๒

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

3 Q : คณะกรรมการหมอพื้นบ้านจังหวัด มีอำนาจหน้าที่อย่างไร

A : (๑) ส่งเสริมและพัฒนาการใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านในระบบบริการสาธารณสุขภายในเขตจังหวัด

(๒) พิจารณาเสนอให้การรับรองการออกหนังสือรับรองและต่ออายุหนังสือรับรอง

(๓) สำรวจ รวบรวม และจัดทำทะเบียนหมอพื้นบ้านภายในเขตจังหวัด

(๔) ควบคุม กำกับ และดูแลการส่งเสริมและดูแลสุขภาพประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยของหมอพื้นบ้านภายในเขตจังหวัด

4 Q : ผู้ใดมีสิทธิเสนอให้การรับรองผู้ที่มีคุณสมบัติเป็นหมอพื้นบ้าน และมีขั้นตอนรับรองอย่างไร

A : (๑) คณะกรรมการหมู่บ้าน ให้เสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงานการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่พิจารณามีมติที่เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ส่งไปยังอำเภอที่ตั้ง

(๒) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ยื่นคำขอเสนอรายชื่อผู้ที่มีคุณสมบัติ พร้อมบันทึกหรือรายงานการประชุมของสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่พิจารณา มีมติที่เสนอให้มีการรับรองบุคคลดังกล่าว ไปยังหน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

5 Q : หน่วยงานที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดเป็นผู้รับรอง ได้แก่หน่วยงานใดบ้าง

A : (๑) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก รับรองได้ในเขตกรุงเทพมหานคร

(๒) สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด รับรองได้ในเขตจังหวัดที่รับผิดชอบ

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

6 Q : เอกสารประกอบการรับรองหมอพื้นบ้าน สามารถศึกษาและดาวน์โหลดจากที่ใด

A : สามารถศึกษาและดาวน์โหลดจากเว็บไซต์
(๑) กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
☞https://www.dtam.moph.go.th/
(๒) กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย ☞https://indi.dtam.moph.go.th/

7 Q : ในการพิจารณาของคณะกรรมการเพื่อรับรองผู้ได้รับการเสนอชื่อจะต้องคำนึงถึงสิ่งใดบ้าง

A : (๑) ลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย
(๒) ความรู้ความสามารถ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา
(๓) การไม่เรียกร้องใช้จ่ายในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพ หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

(๔) การเป็นที่รู้จักและยอมรับจากคนในชุมชน
(๕) คุณธรรมและจรรยาบรรณ
(๖) องค์ประกอบอื่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตตามวัฒนธรรมของชุมชน
โดยต้องมีองค์ประกอบครบทุกข้อ ซึ่งจะถือว่าเป็นผู้สมควรได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้าน

8 Q : หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านมีอายุกี่ปี

A : มีอายุ ๕ ปีนับแต่วันที่ออกหนังสือรับรอง

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

9 Q : หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านใครเป็นผู้ลงนาม

A : (๑) กรณีรับรองโดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก อธิบดีกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกเป็นผู้ลงนาม

(๒) กรณีรับรองโดยสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดเป็นผู้ลงนาม

10 Q : กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นหมอพื้นบ้าน คือใคร

A : บุคคลซึ่งมีความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชนในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมานานไม่น้อยกว่าสิบปี เป็นที่นิยมยกย่องจากชุมชน ซึ่งได้รับหนังสือรับรองตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒

11 Q : หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองตามระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ สามารถใช้ตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมได้เลยหรือไม่

A : หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรอง ยังไม่สามารถใช้ตำรับยาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมได้ เพราะต้องผ่านการรับรองตำรับยาจากกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก ทั้งนี้ ตำรับยาที่หมอพื้นบ้านปรุงขึ้นต้องมาจากองค์ความรู้และภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยที่ชัดเจน

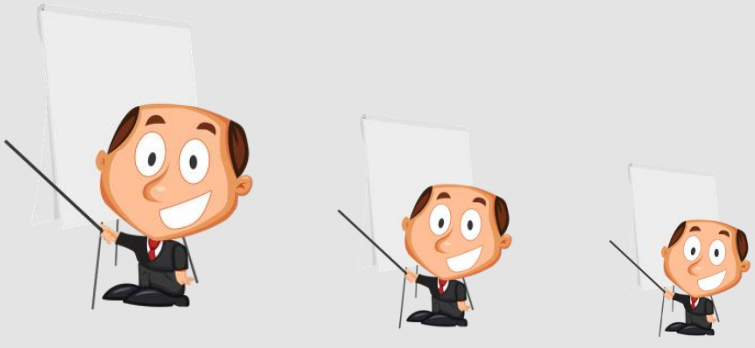

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

12 Q : การขอใบรับรองแพทย์ สามารถขอได้ที่ใดบ้างและใช้แบบฟอร์มใด

A : สามารถขอได้ ณ สถานพยาบาลทุกแห่งที่มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมไทย โดยใช้แบบใบรับรองแพทย์ตามประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก

13 Q : กรณีที่หนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญต้องทำอย่างไร

A : หมอพื้นบ้านผู้ใดทำหนังสือรับรองสูญหายหรือถูกทำลายในสาระสำคัญ ให้ยื่นคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองโดยใช้แบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองตามประกาศกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทย พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานประกอบด้วย

(๑) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน หรือบัตรอื่นที่ทางราชการออกให้ หรือหนังสือสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว

(๒) หนังสือรับรองที่ถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือสำเนาหนังสือรับรอง ในกรณีถูกทำลายในสาระสำคัญ หรือ

(๓) หลักฐานการแจ้งความต่อพนักงานสอบสวน ในกรณีสูญหาย

(๔) หลักฐานอื่น ๆ (ถ้ามี)

14 Q : การออกใบแทนหนังสือรับรอง มีขั้นตอนอย่างไร

A : ในการออกใบแทนหนังสือรับรอง เมื่อหน่วยงานได้รับแบบคำขอรับใบแทนหนังสือรับรองจากหมอพื้นบ้านที่ยื่นความประสงค์ให้ดำเนินการออกหนังสือรับรองการเป็นหมอพื้นบ้านฉบับใหม่ โดยประทับคำว่า “ใบแทน” ด้วย “สีแดง” ที่บริเวณด้านบนของใบแทนหนังสือรับรอง (ให้ถือวันที่ออกหนังสือรับรองที่สูญหายหรือถูกทำลายเป็นสำคัญ)

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

15 Q : การอุทธรณ์การไม่รับรอง การไม่ต่ออายุ และการพักใช้หรือเพิกถอนหนังสือรับรอง ต้องทำอย่างไร

A : ต้องทำเป็นหนังสือโดยมีรายละเอียด ได้แก่

(๑) วัน เดือน ปี ที่ยื่นอุทธรณ์

(๒) ชื่อและที่อยู่ของผู้อุทธรณ์

(๓) คำสั่งหรือคำวินิจฉัยอันเป็นเหตุให้อุทธรณ์ พร้อมทั้งข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้งหรือข้อกฎหมาย และเหตุผลที่ยกขึ้นอ้างอิงในคำอุทธรณ์โดยชัดแจ้ง

(๔) ความประสงค์หรือคำขอของผู้อุทธรณ์

(๕) ลายมือชื่อของผู้อุทธรณ์

ในกรณีที่ผู้อุทธรณ์ประสงค์จะยื่นเอกสารหรือหลักฐานประกอบการพิจารณาอุทธรณ์ ให้ผู้อุทธรณ์ยื่นพร้อมคำอุทธรณ์ เมื่อคณะกรรมการหมอพื้นบ้านพิจารณาแล้วเสร็จ ให้หน่วยงานมีหนังสือทางไปรษณีย์ ลงทะเบียนตอบรับแจ้งผลการพิจารณาอุทธรณ์ให้ผู้อุทธรณ์ทราบ คำวินิจฉัยของคณะกรรมการหมอพื้นบ้านให้เป็นที่สุด

16 Q : หมอพื้นบ้านซึ่งถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรอง สามารถขอรับการรับรองได้อีกเมื่อใด

A : สามารถขอรับการรับรองอีกได้เมื่อพ้น ๒ ปี นับแต่วันที่ถูกสั่งเพิกถอนหนังสือรับรอง

17 Q : บทบาทหน้าที่ของหมอพื้นบ้าน คืออะไร

A : หมอพื้นบ้านต้องใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน ในท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา ที่เป็นไปตามลักษณะ ประเภท หรือกรรมวิธีของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย ตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมาที่ได้รับการรับรองอย่างเต็มความสามารถ โดยมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ทางการค้าหรือทางพาณิชย์ หรือไม่เรียกร้องค่ารักษา หรือประโยชน์อย่างอื่นที่ไม่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา และใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะภายในเขตพื้นที่ชุมชนท้องที่ที่ได้รับการรับรอง ทั้งนี้ หมอพื้นบ้านควรถ่ายทอดองค์ความรู้ต่อไปยังคนรุ่นหลัง และให้ความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินงานการศึกษาวิจัยและการพัฒนาภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยตามวัฒนธรรมของชุมชนที่สืบทอดกันมา

สารพันปัญหา นานาคำตอบ

18 Q : หมอพื้นบ้านที่ได้รับการรับรองจำเป็นต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติการรักษา และผลการรักษาผู้ป่วย หรือไม่

A : จำเป็น ตามข้อ ๓๐ ของระเบียบกระทรวงสาธารณสุข ว่าด้วยการรับรองหมอพื้นบ้าน พ.ศ. ๒๕๖๒ กำหนดไว้ให้หมอพื้นบ้านต้องจัดทำทะเบียนการรักษา ประวัติ ผลการรักษาผู้ป่วยหรือการใช้ความรู้ความสามารถในการส่งเสริมและดูแลสุขภาพของประชาชน และต้องเก็บรักษาข้อมูลสำหรับการตรวจสอบหรือค้นหาได้ โดยเก็บไว้ไม่น้อยกว่า ๕ ปี

19 Q : การต่ออายุหนังสือรับรองทำอย่างไร

A : หมอพื้นบ้านต้องยื่นเอกสารขอต่ออายุหนังสือรับรองล่วงหน้าก่อนหนังสือรับรองหมดอายุไม่น้อยกว่า ๙๐ วัน เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา โดยใช้แบบคำขอต่ออายุที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา (กรณียื่นต่ออายุภายหลังหนังสือรับรองหมดอายุให้ถือเป็นการเสนอให้การรับรองใหม่) กรณีที่หมอพื้นบ้านได้ขอต่ออายุหนังสือรับรอง และอยู่ระหว่างดำเนินการยังไม่แล้วเสร็จให้ถือว่าบุคคลดังกล่าว เป็นผู้ได้รับการรับรองเป็นหมอพื้นบ้านจนกว่าหน่วยงานจะมีคำสั่งหรือคำวินิจฉัยเป็นอย่างอื่น

20 Q : การพิมพ์หนังสือรับรองต้องใช้กระดาษแบบใด

A : ต้องใช้กระดาษแบบพิเศษที่ผลิตโดยกรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก สามารถทำหนังสือแจ้งความประสงค์ขอรับการสนับสนุนกระดาษดังกล่าวได้

”การดำรงตนเป็น หมอดี มีคุณธรรม
หมอโบราณไม่หวงวิชา แต่ครูจะพิจารณาว่า ศิษย์เป็นคนดี มีคุณธรรมแค่ไหน
จะเรียนหมอไปรับใช้ประชาชนได้หรือไม่ ?
หมอแผนโบราณมีคุณธรรม จริยธรรม ศีลธรรม แม้ไม่มีโรงเรียนก็ใช้วิธีเรียนตัวต่อตัว”

”หมอแผนโบราณมีความสำคัญมาก
ระหว่างหมอกับประชาชนในชนบท หมอเป็นทุกอย่าง
เป็นที่ปรึกษาทุกด้าน มิใช่การรักษาโรคเพียงอย่างเดียว จึงเป็นที่พึ่งของประชาชน
หากไม่มีคุณธรรมแล้ว จะเป็นที่พึ่งของประชาชนได้อย่างไร
ต้องมีความเสียสละ ต้องรับใช้ประชาชนในยามตกทุกข์ได้ยาก
วันนี้วัฒนธรรม ศีลธรรมหมดไปแล้ว เพราะว่าเราละของเก่า เห็นว่าของเก่าไม่มีคุณค่า
ภาพเขียนต่าง ๆ ของโบราณ ได้แสดงให้เห็นถึงรากฐานของคนโบราณ
บัดนี้เราได้เปลี่ยนแปลง
เรามาช่วยกันฟื้นฟู พัฒนาการแพทย์พื้นบ้านการแพทย์แผนไทยให้สอดคล้องกับสังคม”

พระครูอุปการะพัฒนกิจ
หมอเหยียบเหล็กแดง เจ้าอาวาสวัดหนองหญ้านาง จังหวัดอุทัยธานี

กองคุ้มครองและส่งเสริมภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยและแพทย์พื้นบ้านไทย